

Aile İçi İstismarda (Ensest) Çocukluklarının Gölgesinde Kadınlar

Women in the Shadow of Their Childhood in Domestic Abuse (Incest)

Handan Karakaya¹

Öz

Aile, içinde şiddet tarih boyunca hemen tüm toplumlarda var olan bir olgu olmakla birlikte temelinde sevgi ve güvene dayalı toplumsal bir kurumdur. Aile; üyelerine sevgi, güven, aitlik duygusu sağlayan toplumsal bir kurum olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında güvenli bir alan olarak tanımlanan aile, içinde birçok suç ve insan hakkı ihlali de barındırabilmektedir. Bu nedenle aile kavramına en ideal biçimi ile yaklaşmak yerine ailede yaşayan insanların ne denli güvende oldukları göz önünde bulundurularak yaklaşılmalıdır. Üyeleri açısından en güvenli alanlar olması gerekirken aile kurumu, bazen çocukların, kadınların, yaşlıların ve engellilerin travmalarının gizlendiği alanlara dönüşebilmektedir. Bu nedendir ki aile kurumuna karşı yasaların ve toplumun farkındalık düzeyinin yüksek olması gerekmektedir. Bu kurum içerisinde dezavantajlı grup olarak çocuk ve kadınlar istismarın nesnesi olurken, büyüdü bir sessizlik de bu kurumun etrafını sarmalayıp istismar eylemlerini gölgeleyebilmektedir. Ensest ve özellikle çocuğa yönelik ensest, tüm toplumlarda yaşanma riski olan önemli sosyal sorunlardan biridir. Bu çalışmada ensest, görünürlüğü düşük olan aile içi şiddet biçimlerinden biri olması nedeniyle çalışma konusu olarak seçilmiştir. Aile içinde gerçekleşen ve failerin tehditle, şiddetle gizlemeye çalıştıkları cinsel bir istismar/şiddet olan enseste en fazla kız çocuklarının maruz kalması nedeniyle çalışmaya çocukluk öykülerinde cinsel istismar olan kadınlar dâhil edilmiştir. Çocukluk döneminde aile içi cinsel istismara uğrayan erkek çocuklar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bu nedenle çalışma çocukluk dönemlerinde istismara maruz kalmış kadınlara odaklanmaktadır. Araştırmanın evrenini Psikolog Gökhan Çınar'ın hazırlayıp sunduğu "Katarsis" programı oluşturmaktadır. Söz konusu programın 1 Ocak 2020 ile 25 Aralık 2023 tarihleri arasında yayımlanan ve çocukluk döneminde aile içi istismar öyküsü olan kadınların katıldığı programlar oluşturmaktadır. Çalışma 10 program üzerinden değerlendirilmiştir. Söz konusu programlar aile içerisinde çocukluk dönemlerinde maruz kaldıkları ensest yaşamları üzerindeki etkilerini kendi pencerelerinden değerlendiren kadınların katıldıkları programlardır. Çalışma katılımcıların program sunucusuna, durumu anlama, tanımlama, bununla mücadele edebilme biçimi, yaşamları üzerindeki etkileri bağlamında verdikleri cevaplar üzerinden ele alınmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu bağlamda çalışma katılımcıların ifadelerinin analizi sonucunda 4 ana tema oluşturulmuş ve bu temalar 10 kategoriye ayrılmıştır. Kadınlar programda çocukluk dönemlerinde anlamadıkları ve anlamlandıramadıkları bir cinsel istismara maruz kalmışlardır. Çalışmanın sonucunda öne çıkan noktalar; aile içi cinsel istismarı failer tarafından "oyun" olarak tanımlandığı, "bir sır olarak" saklandığı, mağdurları kendilerini suçlamaya/aşağılamaya ittiği, istismarla baş etmede yalnız bırakıldıklarıdır. Korku ve baskı yaşanan ensesti gizlemenin en kullanışlı yolu olarak kullanılırken, söz konusu eylemin nesnesi olan çocukların gelecekteki bu travmanın ayrıntılarında yitmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile İçi Şiddet, Çocuk İstismarı, İstismar, Kadın, Kız çocukların İstismarı

ABSTRACT

Family is a social institution essentially based on love and trust, in contrast being a phenomenon included violence in almost all societies throughout history. Family has been defined as a social institution providing its members with love, trust, and a sense of belonging. Family has been also described as a secure environment; however, it can admit various crimes and human rights violations. Therefore, it should be approaching to the concept of family with rather than its most ideal form, with considering how safe the individuals living within the family are. Instead of being expected to be the safest spaces for its members, the family institution can sometimes turn into places where traumas

¹ Corresponding Author: Firat Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, hkarakaya@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2749-4277.

of children, women, the elderly, and people with disabilities are concealed. Therefore, both of laws and the level of awareness in society regarding the family institution need to be high. While children and women, likewise many disadvantaged groups, have been becoming the subjects of abuse within this institution, a magical silence in there can overshadow the abuse so much that hiding it from view. Incest, especially against children, has been one of the significant social issues having a potential risk in all societies. Being a shape of domestic violence with low apparent, it has been selected as the subject of the study. Since girls at most have been primarily exposed to incest crime, a sexual abuse/violence within the family that its perpetrators try to conceal the crime with threats and violence, women who had childhood sexual abuse history within the family were included in the study. Boys who experienced sexual abuse within the family during their childhoods were not included in the study. Therefore, the study has been focused on women who experienced abuse during their childhoods. While the universe of the research constitutes the Catharsis program hosted by Clinical Psychologist Gökhan Çınar, the sample consists of women experienced childhood sexual abuse within the family who participated in the Catharsis program between January 1, 2020, and December 25, 2023. 10 programs have been evaluated in this study. These issued programs are participations of women who are asked to evaluate the effects of their experiences of the childhood sexual abuse within their families during their childhood on their lives from their own perspectives. The study has analyzed the responses of the participants to the program host, their understanding of the situation, definition, ways of coping with it, and the effects on their lives and subjected them to content analysis. In this context, four main themes have been identified through the analysis of participants' statements, and these themes have been further divided into 10 categories. Women in the program experienced sexual abuse during their childhoods, which they did not understand and could not interpret. The prominent points emerged from the study have been that incest crime within the family has been defined by perpetrators as a "game," kept as "a secret," which pushes victims to blame/condemn themselves and leaves them alone in dealing with the abuse. While fear and pressure have been used as the most convenient way to conceal incest crime, women who experienced the childhood sexual abuse as children have been observed to lose their futures in the details of the trauma they experienced.

Keywords: Abuse, Child abuse, Abuse of girls, Domestic Violence, Women

GİRİŞ:

Yapısı gereği özel bir alan olan ve gözlerden uzak yaşam biçimlerini barındırabilen aile, bazen üyeleri için en güvensiz ve riskli alanlar olabilmektedirler. Bleier, ailenin melekler tarafından yönetilen özel bir alan olarak tanımladığını ve sert-acımasız bir dünyadan kaçış sığınağı olarak idealize edildiğini ifade eder. Bleier, kadınların dövülmesi, çocukların fiziksel, duygusal, cinsel istismarı sonucu; korku, öfke, nefret, hayal kırıklığı, inkâr, aldatma duygularının yaşadığı bir savaş alanı olarak da tanımlar aileyi (Bleier, 1984:162). Ataerkil sistemin yaygınlığı, erkek egemen "erk" sisteminin bazı toplumlarda hala çok güçlü olması, ailenin denetimden uzak bir kurum olması, aile içerisinde bireylerin aileye ait (bir eşya, mal gibi) olarak kabul edilmeleri ve aile içi hiyerarşi bu şiddeti besleyen zihinsel arka plan olarak tarif edilebilir. Ataerkil sistemde kadın ve çocuklar, erkeklerin malı olarak değerlendirilmekte bu da onların üzerindeki erkek egemen "erki" meşrulaştırmakta ve güçlendirmektedir. Ataerkil toplumsallaşma süreci erkek egemen "erk" anlayışını nesilsel bir mirasa dönüştürerek yeniden inşa etmektedir. Erkek egemen sistemin aile içerisinde erkeğin üstünlüğünü onaylaması, aile içi şiddetin görünürlüğünü engelleyen unsurlar arasındadır. Hatta bu bağlamda birçok sorun "aile içi", "özel alana ait" "mahrem" olması gerekçesi ile uzun yıllar görmezden gelinmiştir. Bu bağlamda ensestir birçok açıdan eşit olmayan toplumsal ilişkilerin beslediği bir kavram olduğunu söyleyebiliriz. Bir başka ifadeyle toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ortaya çıkardığı iktidar ve otorite hiyerarşisinden güç devşirmektedir. Bu yönüyle ensesti içinde geliştiği toplumsal yapıdan, toplumsal tahakkümden, tarihsel bağlamından bağımsız düşünmek mümkün değildir. Üretilen ve yeniden üretilen güç ve iktidar ilişkileri, ensestir gerçekleştirilmesinde etkili olan faktörler arasındadır (Salman-Yıkmış, 2018: 95).

Aile içi şiddetin toplum tarafından algılanması ve ele alınması 1970'lerden sonra önemli ölçüde değişmeye başladı. Bu değişimin gerçekleşmesinde II. Dalga Feminizm, önemli bir role sahiptir. ABD'de feminizminin yükselişi sırasında ortaya çıkan bilinç yükseltme grupları, küçük kadın grupları ile sorunlarını tartışmak için bir araya geldi. Aile içi şiddet de dâhil olmak üzere kişisel sorunlara ilişkin analizler, kadınların erkeklerin aile içinde uyguladığı kolektif baskıyı anlamalarını sağladı. Bu bağlamda II. Dalga Feminizmin aile içi sorunların görünürlük kazanmasında bir basamak ve feminist bir kolektif eyleme de temel oluşturduğunu ifade edebiliriz Bu da feminist kolektif eylemin temeli oldu ve aile içi sorunlara görünürlük kazandırmaya başladı (Doak, 2007:3). Bunun bir sonucu olarak ensestir, çağdaş Batı toplumunda da ciddi bir sosyal sorun olarak farklı çalışmaların konusu olarak tartışılmaya başlanmıştır(Archibald, 2002:17).

Aile içi şiddetin en önemli boyutlarından birini de kadın ve kız çocuklarına yönelik istismar oluşturmaktadır. Ensest ilişki olarak da tanımlanan birinci dereceden alt soya uygulanan cinsel şiddet görünürlüğü en düşük olan şiddet biçimlerinden birisidir. Yapılan çalışmalarda aile içi şiddetin belirli bir sosyo demografik faktöre bağlı olmadığı, bunun yerine tüm sosyal sınıflarda, kültürel ve etnik geçmişlerde ve yaş gruplarında meydana geldiği görülmektedir (Mildorf, 2007: 30). Bu açıdan bakıldığında toplumsal bütünün tüm kesimleri aile içi şiddet bağlamında riskli gruplar içerisindedir. 1995 ve 1996 yıllarına ait (U.S. Department of Justice) Amerikan Adalet Bakanlığı verilerine göre istismara uğrayan çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımları şöyledir: 12 yaşında kız çocuklarında oran %48,0 iken erkek çocuklarında bu oran %21,5'dir. 12-17 yaş aralığında ise kızlarda %32,4 erkeklerde %23,0'dır. 19-24 yaş aralığında bu oran kızlarda %29,4 erkeklerde 16,6 olarak aktarılmaktadır (Doak, 2007:71). Dünya Sağlık Örgütü 2018 verilerine göre her 4 yetişkinden birinin çocukluk döneminde fiziksel istismara uğramaktadır. Cinsel istismara maruz kalan çocukların %20'si kadın ve %8'i erkektir. Yine bu verilere göre dünyada her yıl 15 yaş altında 31bin çocuk istismar sonucu hayatını kaybetmektedir. 2016 yılında Türkiye'de çocuk istismarı mağduru 83 bin 552'dir. Rakamlar çocukların karşı karşıya olduğu istismar riskinin ciddiyetini gözler önüne sermektedir (Türkkan ve ark. 2021: 710). Bir başka çalışmada Türkiye'de ceza mahkemelerine açılan istismar davalardaki toplam suç sayısının 15 bin 51 olduğu saptanmıştır (Barut, 2018:5).

Veriler göz önünde bulundurulduğunda istismar, çocukluk dönemlerinden itibaren önemli bir risk olarak karşımıza çıkmaktadır. İbiloğlu ve arkadaşları (2018: 86) dünyada kadınların %20'sinin, erkeklerin ise %5-10'unun çocukluk çağlarında cinsel istismara maruz kaldıkları saptanmıştır. Bu istismar vakalarının %20-25'ni ensest vakaları oluşturmaktadır. Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Suç ve Şiddetle Mücadele, Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği'nin Türkiye'de Çocuk İstismarı 2" (2018: 2) raporuna göre Türkiye'de 2011-2016 yılları arasında arası Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM)'ne cinsel istismar vakası olarak 21 bin 68 kişi başvurmuştur. Bunların %85'i kız, %15'i erkek çocuktur. Bir tabu olarak kabul edildiğinden ve toplumsal baskıdan çekinildiğinden ensest, görünürlüğü en düşük olan cinsel şiddet eylemleridir. Dolayısıyla ensestin aile içerisinde gerçekleşme sıklığını ortaya koymak oldukça güçtür. Ancak en sık olarak baba-kız, erkek kardeş-kız kardeş, dayı-yeğen, amca-yeğen arasında gerçekleşen ensest ilişkiye rastlanmaktadır (Sarı, 2007:16). Bunlar arasında anne-oğul ensesti ise oldukça nadir görülen bir ensest biçimidir. Ensestin toplum içerisindeki boyutlarına tüm yönleri ile hâkim olmanın mümkün olmadığı da bir gerçektir. Ensest toplumların üzerinde konuşmaktan çekindikleri ancak varlığının da farkında oldukları temel sorun alanlarından biri olmasına rağmen görünürlüğü olmayan ancak bilgisi olursa bile susulan "tabu" bir konu olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada da programa katılan ensest mağduru kadınların %70'i ailenin ensest ilişkisinin farkında olduğunu ancak bilmezden geldiğini ifade etmektedirler.

Çocuklara yönelen ensest ilişki, onların gelişim süreçlerini olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Bunun yanında söz konusu çocuklar, toplumun aile dışındaki üyelerinin cinsel saldırısına karşı diğer çocuklara oranla daha fazla risk altındadırlar. Böylece aile içi bir şiddet türü olarak pratik edilen ensest ilişki, çocukları ailenin dışındaki kişilere karşı da savunmasız duruma getirerek yaşadıkları mağduriyeti katmanlaştırmaktadır. Enseste uğradıklarında birer çocuk olan kadınlar, ilerleyen hayatlarında ensest mağduriyetinin izlerini hem bedenlerinde hem de ruhlarında taşımaktadırlar. Bu bağlamda ensest mağduru olmanın ne demek olduğu? Ensestin nasıl tanımladığı? Ensest vakalarının dünyada ve ülkemizde oranlarının ne olduğu? Soruları önem kazanmaktadır. Çocukların uğradıkları istismarlar çoğunlukla gizli kalmakta ve adli bir durum söz konusu olmadıkça ortaya çıkamamaktadır. İstismarın uzun süreler gizlenmiş olması, meydana gelmesi kadar dehşet verici olarak değerlendirilmektedir (Russell, 1987: 13). Bu açıdan bakıldığında bir kutsallık ve ayrıcalığın atandığı aile kavramı, ansızın "pandoranın kutusuna" dönüşebilmektedir. İçinde kimsenin bilmediği, haberdar olmadığı ancak derin acıların yaşandığı bir kurum olarak bireyin sosyalizasyon sürecine patolojik bir boyut ekleyebilmektedir.

Aile içi egemenlik ilişkilerinde erkek egemenliğinin ön planda olduğu bilinmektedir. Konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda, erkeklerin sorumlu olduğu dayak, tecavüz, cinayet ve ensest hakkında konuşmanın toplumlar açısından aşırı derecede tehdit edici olarak görüldüğünün ve bundan kaçınıldığının altını çizilmektedir (Hill, 2019:320-321). Bununla birlikte kavramın hukuki boyutu da biraz daha karmaşık bir içerik taşımaktadır. Bu noktada belki toplumsal cinsiyet kavramına değinmeden geçmemek gerekmektedir. Bilindiği gibi toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek olmanın biyolojik farklılıkları aşarak toplum tarafından kurulduğu bir süreci ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle toplumsal cinsiyet kadın ve erkek olmaya dair toplumsal rol ve tutumların cinsiyet üzerinden farklılaşmasının altını çizmektedir. Elbette toplumsal cinsiyet ayrımcılığı hem kadınlar hem de erkekler açısından sosyal, ekonomik ve siyasal boyutları olan ve ayrımcılık içeren bir kavramdır. Ancak özellikle gelişmekte olan toplumlarda kadınlar için çok daha derinlikli bir ayrımcılık anlamına gelmektedir ve mücadele edilmesi zor bir sorundur. Bu bağlamda aile içi ensest ilişkinin tehdit ettiği tek kitlenin kız çocukları olmadığı bilinmektedir. Erkek çocuklar ve kadınlar da bu ensest ilişkinin kurbanları olabilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında aile içi ensest ilişkinin tehdit ettiği kitle oldukça çeşitlenebilmektedir. Ancak çalışma çocukluk döneminde aile içi enseste uğramış ve Katarsis programına katılarak bu konuyu gündeme getiren kadınlar odağı alınarak tasarlanmıştır.

Araştırmanın Kavramları Literatürü

Konu açısından önemli olan kavramlara yer verilmesi konunun ayrıntılı bir biçimde kavranması açısından önemlidir. Bu nedenle ensest kavramı ve bu kavramla yakın ilişkisi olduğu düşünülen kavramlar kısaca ele alınmıştır. Ayrıca literatür tablolaştırılarak özetlenmeye çalışılmıştır.

Aile içi Şiddet: Şiddet dendiğinde genelde fiziksel ve psikolojik şiddet ön plana çıkmaktadır. Cinsel şiddet en “mahrem” şiddet biçimi olarak gözlerden saklanmaktadır. Aile, şiddetin birçok biçiminin pratik edilebildiği ve gizli kalabildiği alanlardan biri olarak ensesti gölgeleyebilmekte ve gölgelenmiş alanlarda kalan bireylerin yaşamları iyileşmesi zor yaralar alabilmektedir. 6284 Sayılı Kanunun 2. Maddesinde aile içi şiddet şöyle tanımlanmaktadır: “*Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti*”dir. Doak, (2007: 1) aile içi şiddeti farklı kaynaklar üzerinden hırpalama, bir kişinin korku ve sindirme yoluyla başka bir kişi üzerinde güç ve kontrol sağladığı bir davranış modeli olarak tanımlar. Sanderson (2008: 21) ise aile içi şiddeti cinsiyetine bakılmaksızın, yakın eşler veya aile üyesi olan veya olmuş yetişkinler arasındaki herhangi bir tehdit edici davranış, şiddet veya istismar (psikolojik, fiziksel, cinsel, mali veya duygusal) olayı olarak tanımlar.

Ensest: En temelde aralarında yakın akrabalık bağı olan ve evlenmeleri yasak olan kişiler arasında gerçekleşen cinsel ilişki olarak tanımlanmaktadır. İstismarcı ve kurban arasında kan bağı olan ve yasal olarak evlenmeleri yasak olan aile üyeleri arasında gerçekleşen cinsel birliktelik ensest olarak tanımlanır (Turla, 2002: 295). Ensest ilişki de en belirleyici unsur, kan bağıının ve akrabalık derecesinin temel ölçüt kabul edilmesidir. Dolayısıyla aile üyeleri arasında ve birbirlerine çok yakın akrabalar arasında gerçekleşen cinsellik, ensest olarak tanımlanmaktadır. Kavram kapsamında küçük çocuk, erişkinler, yetişkinler bireyler arasında bilinçli, isteğe bağlı ya da isteğe bağlı olmayan ilişkiler bu kapsamda ele alınmaktadır. Hukuki olarak ensest, “evlenmeleri yasak olan reşit kişiler (rıza ehliyeti olan) arasındaki rızaya dayalı cinsel ilişki” olarak tanımlanmaktadır. Ancak hukuk terminolojisi açısından ensest ilişkide mağdur kavramının yer alamayacağı karşılıklı rıza ile gerçekleştiği ifade edilmektedir. Bu nedenle kavram “rıza dayanan ensest” ve “rıza dayandıran ensest” olarak ikiye ayrılmıştır. TCK’da ensest olduğu söylenen suçlar; “cinsel saldırı” (TCK m. 102/3-c) ve çocukların istismarını ifade eden eylemlerdir. TCK m. 103/3 kapsamında olan, cezayı ağırlaştırılan, rızaya dayanmayan ya da geçerli rızaya dayanmayan cinsel suçlar olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda “rıza dayandıran ensest” küçük çocuklara uygulanan cinsel saldırı olarak tanımlanmaktadır. Latince incestus kavramı ile ifade edilen

ensest, “pis, kirlenmiş, temiz olmayan” ve “ahlaksız, uygunsuz, iffetsiz, suçlu” anlamlarında kullanılmaktadır. Arapça dilinde de bu sözcüğe “fücür” karşılık gelmektedir ve “günah ve zina” olan olarak açıklanmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse ensest, cinsel ilişki yaşamaları toplum ahlakı, hukuku ve dinince yasaklanmış olan yakın akrabaların cinsel ilişkisini ifade etmek amacıyla kullanılan bir kavramdır (Genç ve Coşkun, 2013: 215-216, Sancar ve Yaşar, 2009: 246-247). Dolayısıyla kavram kan bağı durumu ve akrabalık ilişkisi üzerinden tanımlanmaktadır. Sancar ve Yaşar (2009: 247) ensesti çok faili bir suç olarak tanımlarken, “evlenmeleri yasak olan reşit kişiler (rıza ehliyeti olan) arasındaki rızaya dayalı cinsel ilişki” tanımından yola çıkarak anlamlandırır ve bu yönüyle ensest, her iki kişinin dâhil olduğu bir suç eylemi olarak ifade edilir. Çocuk istismarı kapsamında ensest, çocuğun bir aile üyesi tarafından cinsel tatmin amacıyla kullanılmasını ifade etmektedir (Doak, 2007: 61).

Çocuk İstismarı: İstismarı net bir biçimde tanımlamak oldukça zordur. Konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda araştırmacılar, cinsel istismar kriterlerini tam olarak tanımlamakta güçlük çektiklerini ifade etmişlerdir. Bu da alanda cinsel istismarı neyin oluşturduğuna dair farklı tanımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Vajinal, anal ve oral penetrasyonun cinsel istismar teşkil ettiği konusunda bir fikir birliği vardır. Ancak bazı araştırmacılar temassız suçları (teşhircilerle karşılaşma ve cinsel davetler gibi) cinsel istismar tanımlarına dâhil etmektedirler. Bunun yanında bazı klinisyenler de daha şüpheli fiziksel temas türlerini cinsel taciz olarak kabul ederler yani öpme, göğüslere, kalçaya veya cinsel içerikli herhangi bir teması istismar olarak tanımlamaktadırlar (Green, 1993:897; Doak, 2007:4; Sözen vd. 1999:109; İbiloğlu vd. 2018: 95). Çocuk istismarının bir sır olduğunu ifade eden Doak (2007:4-9) “*cinsel istismarın, bir çocuğun cinsel organını okşamayı, cinsel ilişkiyi, ensesti, tecavüzü, teşhirciliği, fuhuş veya pornografik materyallerin üretimi yoluyla ticari sömürüyü içerdiğini*” ifade eder.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Çocuk Bakım Kuruluşlarında Çalışan Personele Yönelik hazırlanan “İstismar İle Mücadele Rehber Kitapçığı”nda çocuk istismarı: “*sorumluluk, güven veya güç ilişkisi bağlamında çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine veya onuruna fiilî ya da potansiyel gelişiminde bir zarara neden olan fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmâl veya ihmalkâr tutumlar ve ticarî veyahut da diğer sömürünün her tür biçimi*” olarak tanımlanmıştır.

Bir başka tanım olarak çocuk istismarı, “*çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan hareket ya da davranışlar*” olarak tanımlanmaktadır (WHO, 1985, Akt: Pelendecioğlu ve Bulut, 2009: 49-50). Konuyla ilgili olarak Türk Ceza Kanunu (TCK)’nda yapılan bir takım değişiklikler İbiloğlu ve arkadaşları (2018: 95) tarafından şöyle özetlenmiştir: “*Cinsel istismar suçu eski TCK’da “Adabı umumiye ve nizamı aile aleyhinde cü-rümler” başlığı altında düzenlenmiş iken, yeni TCK’da “Kişilere karşı suçlar” kısmında, “Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar” bölümünde düzenlenmiştir. Eski TCK’da çocuğa tecavüz suçunun cezasının alt sınırı 5 yıl iken yeni TCK’da 2005’te 8 yıla, 2014’te ise 16 yıla çıkarılmıştır.*”

UNICEF’e göre çocuk istismarının gerçekleşmesinde etkili olan faktörler şunlardır:

- ✓ Yasal çerçevelerdeki boşluklar ve genel olarak yasaların sınırlı uygulama kapasitesine sahip olması,
- ✓ Genel olarak zayıf çocuk koruma sistemlerinin olması,
- ✓ Mesleki tanınmadan yoksun, sosyal yardım işgücünün yetersizliği,
- ✓ Tüm profesyonel kadrolarda çocuk cinsel sömürüsü ve istismarına ilişkin sınırlı farkındalık düzeyi (UNICEF, 2021: 5).

İstismarın çocuk üzerinde eş zamanlı olarak ortaya çıkan etkilerini şöyle sıralanır:

- ✓ Zedelenmiş Cinsellik (Normal olmayan cinsel tepkiler)
- ✓ İhanet (Güven duygusunun kaybı)
- ✓ Acizlik (Çaresiz olma ve güç yettirememe)
- ✓ Damgalanmak (Kendini kötü/kirlenmiş/suçlu hissetmek) (Ünal, 2008: 13).

Enest ve çocuk istismarı ile ilgili çalışmaların büyük bir kısmı (%86, 2) tıp bilim insanları tarafından yapılmaktadır (Bakır ve Kapucu, 2017:18). Bununla birlikte yerli ve yabancı literatürde çalışmanın konusu çerçevesinde ulaştığımız kaynaklar oldukça önemli noktalara temas etmektedirler ve bizim çalışmamızın sonuçlarıyla farklı açılardan benzer bulguları olan çalışmalar da bulunmaktadır. Çalışmada kullanılan temel literatür aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo: 1 Genel Literatür Tablosu

Çalışmanın Adı	Konusu ve Yöntemi
Türkiye’de Mahkemeye Yansıyan Çocuk Cinsel İstismarı Vakalarının İncelenmesi. Küçük, S. (Tarih Yok)	İstismar mağdurlarının çok küçük bir kısmının gerekli yasal mercilere başvurduğu sonucunu ortaya koyar. Doküman Taraması yöntemi kullanılmıştır.
Science and gender: A critique of biology and its theories on women. Bleier, R. (1984)	Antropoloji ve cinsellik alanlarındaki çalışmaları eleştirel bir gözle inceliyor. Kitap genel tarama içeriği ile hazırlanmıştır.
The Secret Trauma: Incest in the Lives of Girls and Women Russell, D.E. (1986)	Russell, kavramın tam olarak ne olduğu ve hangi noktalarda cinsel istismardan farklılaştığı üzerinde durur. Karşılaştırma tekniği ile hazırlanmıştır.
Child sexual abuse: Immediate and long-term effects and intervention. Green, A.H. (1993)	Enest mağdurlarının yaşadıkları travmalar ve bu travmaların ayrıntılarını İçerik analizi tekniği ile ortaya koymuştur
Hidden on the ward: the abuse of children in hospitals. Kendrick, A. Taylor, J. (2000)	Bu makale, hastanelerde çocuk ve gençlerin istismarına ilişkin literatürü gözden geçirecek ve çocukları korumak için gereken önlemleri vurgular.
PTSD, RTS, and Child Abuse Accommodation Syndrome: Therapeutic Tools or Fact-Finding Aids. Gaffney, D.A. (2003)	Gaffney, istismarın kriz ve stresli bir durum olmaktan ziyade bir travma olduğunun üzerinde durur ve kavramları bir birinden ayırır. Karşılaştırmalı kavram analizi yöntemi kullanılmıştır.
Child Abuse And Domestic Violence. Doak, M.J.(2007)	Çocukların maruz kaldıkları şiddetin, onların gelişimleri üzerindeki travmatik sonuçlarını açıklar. Kavram ve vakaları karşılaştırma içeren bir kitap çalışmasıdır.
Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları. Çeçen, A.R(2007)	Çalışma çocuk istismarının sıklığı, nedenleri ve okul temelli bir önleme sisteminin oluşturulup oluşturulamayacağı üzerinde durmaktadır. Nitel bir çalışmadır. Doküman analizi ile hazırlanmıştır.
Storying Domestic Violence: Constructions and Stereotypes of Abuse in the Discourse of General Practitioners .Milford, J. (2007)	Milford, genel pratisyenlerin, şiddeti anlamada ve ele almada oynadıkları kritik rolü araştırır. Kitap Çalışmasıdır.
Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali Ünal, F. (2008)	Çalışma çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili temel kavramlar ile ihmal ve istismarın türlerini ve önlemleri hakkında literatürü taramıştır.

Ailenin karanlık Yüzü: Türkiye'de Ensest. Bozbeyoğlu, A.Ç. Koyuncu, E. Kardam, F. Sungur, A. (2010)	Çalışmada ensest vakalarının genel özellikleri üzerinde durulmakta ve ensestin ortaya çıkarılma zorlukları ele alınmaktadır. Nitel yöntemle tasarlanmıştır.
Effects of Incest in Aging Survivors: Psychopathology and Treatment Issues. Somer, E.(2012)	Somer, çocukluklarında cinsel istismara uğramış yaşlı insanları konu almıştır. Nitel yöntemle tasarlanmıştır.
Historical Perspectives on Child Sexual Abuse, Part 2. Smaal, Y.(2013)	Smaal, Ensest ve rıza yaşıyla ilgili değerlendirmelerde bulunmaktadır. Cinsel istismarı araştırmacılarını meşgul eden bazı araştırma konularını incelemektedir.
Trauma and Recovery. Herman, J.L.(2015)	Travmatik deneyimlerin bireyler üzerindeki etkilerini inceler. Kitap çalışmasıdır.
Çocuk ve ergenlerde aile dışı ve aile içi cinsel istismar olgularının karşılaştırılması. Gencer, Ö. Özbek, A. Özyurt, G. (2016)	Çalışmada aile içi istismar ile aile dışı istismar karşılaştırılmıştır. Bir çocuk ve ergen psikiyatrisi polikliniğinde 2010-2012 yılları arasında cinsel istismar mağduru oldukları için adli değerlendirme yapılan 182 karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir
Çocuk İhmali Ve İstismarının Türkiye'de Yapılan Araştırmalara Yansımaları: Bir Literatür İncelemesi. Bakır, E. Kapucu, S. (2017)	Çalışma, Çocuk istismarı alanında yapılan çalışmaların bilimsel alanlara göre dağılımları üzerinde durmuştur. Literatür incelemesidir.
Çocukluk Çağı Cinsel İstismar ve Ensest, Olgularına Çok Yönlü Bakış. İbiloğlu, O.A. Atlı, A. Oto, R. Özkan, M.(2018)	Çalışma, çocukluk çağında gerçekleşen istismarın çoğunlukla ensest olduğunu vurgular. Cinsel istismarın klinik, sosyal ve adli sonuçları araştırılmış ve literatür üzerinden sosyal politikayı bilgilendirme çalışması yapılmıştır.
Social Work Perspectives on the Voices of Children of Child Abuse. Johnson, E.J. (2018)	Çocuk istismarının Trinidad'daki çocukların büyüme ve yaşam koşulları üzerindeki etkisini değerlendirir. Nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. 12 kız ve 12 erkek çocukla çalışılmıştır.
Mother Blaming in Academic Articles about Incest in Turkey.Salman-Yıkılmış, M. (2018)	Çalışma, ensestin faillerinin genellikle erkekler olmasına rağmen, annelerin suçlandığı üzerinde durur. Nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen bir çalışmadır.
Incest, Incest Avoidance, and Attachment: Revisiting the Westermarck Effect. Wilson, R.A. (2019)	Çalışma, evrimsel biyolog Edvard Westermarck'ın teorilerini yeniden ele alarak, insanların neden ensestten kaçındığına dair biyolojik, psikolojik ve sosyokültürel dinamikleri tartışır.
See What You Made Me Do: Power, Control and Domestic Abuse. Hill, J.(2019)	Güç ve kontrolün, aile içi şiddetin temelinde yatan en önemli etken olduğunu vurgular. Alanda "aile içi şiddet" kavramının yerine "aile içi istismar" kavramını kullanan önemli bir kitap çalışmasıdır.
İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi. Aktay, M.(2020)	Çalışmada ensestin etkileri çocuklar üzerindeki etkisi literatür taranarak ele alınmıştır.
Child abuse and physical health: A population-based study on physical health complaints among adolescents and young adults. Rueness, J. Myhre, M.D. Strøm, Ida F. Wentzel-Larsen, T. Grete, Dyb. Thoresen, S.(2020)	Farklı çocuk istismar türleri ile fiziksel sağlık şikâyetleri arasındaki doğru orantılı bir ilişki olduğunu saptayan bir çalışmadır. Doğrusal regresyon analizi ile yapılmıştır

Aile İçi Cinsel İstismar (Ensest) ve Ensest Olgularının Psikiyatrik Açından Değerlendirilmesi.Çiçek, A.U. Demirci, B. Işık, C.M.(2021)	Çalışma ensestin kısa ve uzun vadede çok geniş bir yelpazede pek çok psikiyatrik bozuklukla ilintili olduğunu ifade eder ve tedavi süreci analiz edilir.
Türkiye Yazılı Basınında Ensest İçerikli Haberlerin Niceliksel İncelemesi. Karabacak, R. Torun, A. T.(2022)	Ensesti haber sunumları üzerinden ele alan çalışma, ensestin ailenin yapısına zarar veren süreğen bir sorun olarak değil de çarpıcı, beklenmeyen şok edici bir olaya olarak sunulduğunu ifade etmektedirler. Niceliksel analiz yöntemiyle tasarlanmıştır.

Literatürde farklı bilimsel çalışmaların konusu olan ensest, toplumsal görünürlüğü düşük olan bir şiddet biçimidir. Küçük, çalışmasında istismar mağduru çocukların çok küçük bir kısmının yasal mercilere başvurduğunu ifade etmektedir. Russell (1987) ensest kavramının cinsel istismardan farklı olan yönleri üzerinde dururken, Green(1993) ensest mağdurlarının travma durumlarına odaklanmaktadır. Gaffney (2003) istismarın bir kriz ve stresli durum olmaktan çok bir travma olduğu üzerinde durur. Doak (2007) bireyin çocukluk döneminde maruz kaldığı şiddetin (istismar) gelişim süreci üzerindeki olumsuz etkilerine odaklanmaktadır. İstismarın nedenleri ve alınabilecek önlemler üzerinde duran Ünal (2008), olumsuz sonuçların ortadan kaldırılmasında nedenlerin önemli bir yere sahip olduğu kanısındadır. İstismar öyküsü olan yaşlı bireylerle çalışan Somer, (2012) yaşanan travmanın etkilerinin bireyi yaşamı boyunca sürdürdüğünün altını çizmektedir.

Tarihi Süreçte Ensest: Frye, ensestin oldukça eski bir tarihe sahip olduğunu ortaya koymak amacıyla Rönesans İngiltere'sinde yapılan edebi çalışmalara yansıyan ensest durumlarından bahsetmektedir. Ailenin sınırlarını kontrol ederek otorite yaratma ve sürdürme girişimleri, ensestin XVI ve XVII. yüzyıllar boyunca İngiliz siyasetinin yinelenen bir teması olduğu anlamına geldiği ifade edilmektedir. Bu nedenle Frye, tiyatro ve edebiyat eserlerinin ailevi gücü sahneye koyduğunda ensestin de sıklıkla sahnede olduğunun altını çizmiştir. Bu döneme ait kırtan fazla oyun ensesti konu alırken, kısmen William Shakespeare tarafından yazılan "Tire Prensi Perikles" ensest arzularını ve tehlikelerini keşfederek ensesti özellikle görünür kılan çalışmalara sahiptir (Frye, 2002: 39). Bunun yanında Smaal (2013: 715) 1885 yılında İngiltere'nin çocuk yaşta cinsel birlikteliklerde rıza yaşını 13'ten 16'ya çıkardığından bahsetmektedir. Bu süreç, çocuklara yönelik cinsel tutumların geçmişte de tartışılan konular arasında yer aldığını göstermektedir. Aslen bir Yahudi olan Shakespeare (1983: 34), Yahudilikte üç temel yasaktan bahseder. Bunlardan ilki putperestlik, ikincisi cinayet ve son olarak da ensesttir. Ensest, kökleri tarihin derinliklerine kadar uzanan ve görünürlüğüne karşı sert tepkiler ortaya konan cinsel bir şiddettir. Aile içi şiddet olarak çocuk istismarının tarihi insanlığın ilk ortaya çıktığı dönemlere kadar uzanabilmektedir. Ancak çocuklara yapılan cinsel, ekonomik, psikolojik ve fiziksel istismarın olumsuz bir tutum olarak tartışılmaya başlandığı tarih ancak 100 yıl önceye kadar götürülebilmektedir. Farklı toplumların çocuklar üzerindeki denetim ve baskılarına örnekler verecek olursak Arap toplumunun doğan kız çocuklarını diri diri gömebilmesi; Çin, Hindistan ve Peru gibi ülkelerde çocukların nehre atılabilmesi; Roma'da babaların çocukları üzerinde satma, kullanma, terk etme gibi haklarının olması bu istismarın meşruluk boyutlarının tarihi kökenlerini gözler önüne sermektedir. Tarihi süreç içerisinde ensest; tabu, suçluluk duygusu, utanç verici durum olması gibi nedenlerle gizlenmiş ve görmezden gelinmiştir (Karabacak ve Torun, 2021: 7).

Araştırmanın Amacı ve Problemi

Araştırmanın amacı, çocukluk döneminde aile içi istismara uğramış kadınların maruz kaldıkları istismarı hayatları üzerindeki etkisini kendi pencerelerinden/bakış açılarından keşfetmek ve şiddet kavramı bağlamında analiz etmektir. Bu bağlamda uzman psikolog Gökhan Çınar'ın hazırlayıp Youtube kanalında sunduğu Katarsis programına katılan ve aile içi cinsel istismar mağduru olan kadınların çocukluk dönemlerinde uğradıkları cinsel istismar durumları programlar çerçevesinde ele alınmıştır. Çocukluğunda istismar mağduru olmuş kadınların hayatını bu travma tahrip etmekte midir? Ensest travması mağdurları, fiziksel ve ruhsal olarak nasıl ve ne oranda tahrip etmektedir? Bu tahribin bir

süresi var mıdır? Kadınların söz konusu travma ile baş etme stratejileri nelerdir? Soruları çalışmanın problemini oluşturmaktadır. K1, K2 .....K10 biçiminde kodlanan katılımcıların ensest ile ilgili yaşadıklarını ifade ediş biçimleri çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Katarsis programı YouTube kanalında sunulan bir program olması nedeniyle kamuya açık bir içeriktir. Söz konusu programın çalışma konusu olarak seçilmesinde ensest konusunda deneyimlerini kendi pencerelerinden anlatan birçok istismar mağdurunu dinleme imkânı vermesi ve mağdurların ayrıntılı olarak konuşmayı kabul etmeleri etkili olmuştur. Çalışmanın örneklemini oluşturan videolar her ne kadar kamuya açık bir iletişim alanında yer almış olsa ve katılımcılar da gerçek isimleri ile programda yer almış olsalar da çalışmada, program katılımcılarının gerçek isimleri kullanılmamıştır. Ayrıca programın analiz edilebilmesi amacıyla Katarsis programını hazırlayıp sunan Uzm. Psikolog Gökhan Çınar'dan 25.07.2023 tarihinde program katılımcılarının konuşmalarının isimler kullanılmadan analiz edilmesi doğrultusunda izin alınmıştır.

1. Araştırmanın Yöntemi

Nitel yaklaşımın benimsendiği bu çalışmada çalışmanın amacı çerçevesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bilindiği gibi nitel ve nicel araştırmalarda amaç, farklı yaklaşımlarla "toplumsal gerçekliği" daha anlaşılabilir bir biçimde ortaya koymaktır (Erzurum, 2014: 107). Nitel araştırmalarda ise temel amaçlardan birisi olay ve olguların öznelere kendi penceresinden ele alınmasıdır. Çalışmaya konu olan olay ve olguların ortaya çıkışını besleyen unsurların öznelere gözünden ele alınması ve bunun evrensel gerçekliğe indirgenmesidir. Bir başka ifadeyle nitel araştırma, nitel veri toplama teknikleri (gözlem, görüşme vb.) kullanılarak olay ve olguların kendi doğal ortamları içinde gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ele alınmasına imkân vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39). İçerik analizi ise ele alınmış herhangi bir kayıtlı iletişim biçiminin içeriğine odaklanma olarak tarif edilmektedir. Kaydedilmiş iletişim biçimi ise kitap, dergi gibi yazılı metinler olabileceği gibi televizyon programları reklamlar ve görsel öğelerde olabilir. Bu bağlamda araştırmacılar içerik analizi üzerinden kelimelerin, temaların, ifadelerin veya kavramların anlamlarını ilişkilerini analiz yapabilmektedirler. Ayrıca içerik analizi hem nitel hem de nicel araştırmalarda kullanılabilen verimli bir tekniktir. Çalışmamızı nitel bir araştırma olarak tasarladığımızdan nitel içerik analizi bizim açımızdan kullanışlı bir teknik olacaktır. Nitel içerik analizi, metinler veya transkriptler üzerinden iletişim ve etkileşimin yönünü anlamayı sağlar. Bu yönüyle nitel içerik analizi, temalar ve örüntülerin tanımlanması ve kodlamaların sistematik sınıflandırılması aracılığı ile verilerin öznel biçimde yorumlanmasına dayanan bir araştırma türüdür. Bu açıdan bakıldığında nitel içerik analizi, konuşmaların, metinlerin ve bunların özel bağlamlarının bütünlük bir görünümünü vurgulamaktadır. Bu yönüyle bir metindeki açık ve gizli olabilecek anlamları, temaları ele almak için nesnel içeriklerinin ötesine geçme fırsatı sunar. Burada araştırmacı tarafından kavranmak istenen toplumsal gerçeklik, öznel ancak bilimsel bir biçimde anlaşılabilir olur. Metnin içeriğindeki anlama odaklanan nitel içerik analizi, anlamı ortaya çıkarırken kodlar ve temalar kullanır (Gül ve Nizam, 2021:182-185). Benzer bir biçimde nitel içerik analizinde gerçekliğe ulaşabilmek amacıyla Ne? Neden? Nasıl? gibi soru sözcüklerine cevaplar aranarak yüzeysel görünmeyen gizli mesajları ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Bir başka ifadeyle anlatı içerisindeki derin anlamları keşfederek gerçekliği ortaya çıkarma çabasıdır. İçerik analizi, kitle iletişim araçları ve sosyal medya alanlarının gelişmesine bağlı olarak da bilimsel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir teknik olmuştur (Metin ve Ünal, 2022: 275). Alanda Mayring (2014: 15) nitel içerik analizinde en önemli isimlerinden biridir. Ona göre söz konusu analiz altı aşamadan oluşmaktadır. Ancak bu basamaklar çalışmanın içeriğine göre farklılaşabilmektedir. Bazı çalışmalarda temalar ve bunların alt kategorileri oluşturulurken (Girgin-Büyükbayraktar, 2018), bazılarında da kategoriler oluşturularak (Gümüšoğlu, 2008) bu kategorilerin açıklanması yoluna gidilmiştir. Bunun yanında bazı aşamalar kullanılarak da analizler yapılmıştır.

- ✓ Araştırma probleminin ortaya konması,

- ✓ Kategorilerin oluşturulması,
- ✓ Verilerin kavramsal ve betimsel ifadelere dönüştürülmesi (Kategorileri ölçmek amacıyla),
- ✓ Bulguların analiz edilerek raporlaştırılması (Yıldırım, 2015:26).

Ayrıca Yıldırım'a göre içerik analizinde kategori oluşturma da iki farklı şekilde yapılır. Bunlardan ilki, konuyla ilgili daha önce yapılmış ve standartlaştırılmış kategorilerin kullanılmasıdır. İkincisi ise çalışmanın kuramsal yapısına göre yeni kategorilerin oluşturulması.

Kısaca ifade edecek olursa nitel içerik analizinde amaç, bir içeriğin önemli temaları ve kategorilerini belirlemek ve bu temalar tarafından yaratılan sosyal gerçekliğin tanımlanmasını sağlamaktır (Gül ve Nizam, 2021:185). Mayring (2014:19)'e göre nitel içerik analizinin yaygınlık kazanmasında etkili olan faktörler şunlardır:

- ✓ Radyo ve gazeteler gibi kitle iletişim araçları giderek daha önemli hale geldi. Bunların içerik analizleri, "kamuoyunu" keşfetme girişiminin bir parçası oldu.
- ✓ İkinci Dünya Savaşı sırasında Harold D. Lasswell'in başkanlığında hassas propagandaları değerlendirmek amacıyla "Savaş Zamanı İletişim Çalışmaları Deneysel Bölümü" nün kurulması.
- ✓ Adalet Bakanlığının, iç istihbarat hedefleri doğrultusunda içerik analizleri yaptırması.
- ✓ Ticari şirketlerinde içerik analizlerini kullanışlı bir teknik olarak keşfetmeleri

2. Araştırmanın Evreni

Kanalda çok farklı konu ve konuklar yer almaktadır. Ancak biz konumuz gereği çocukluk döneminde cinsel istismara uğramış, kadınların anlatılarının yer aldığı 10 Katarsis programı seçtik. Dolayısıyla araştırmanın evreninin Katarsis programı oluştururken, örneklemini ise 1 Ocak 2020 ile 25 Aralık 2023 tarihleri arasında yayımlanan programlar içerisinden seçilen 10 program oluşturmaktadır. Ortalama 45-50 dakika aralığında süren programlar baştan sona izlenerek mağdurların istismar karşısındaki tutumları analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada 10 program analiz edilmiştir. Programlardan birinin katılımcısının istismarcısı aileden biri olmadığı için ensest konusu dışında kaldığı düşünülerek analizden çıkarılmış ve bunun yerine istismarcısı aileden olan bir başka program analize eklenmiştir. Dolayısıyla çalışma 11 program üzerinden yapılmış ancak 10 program çalışmaya dahil edilmiştir.

3. Verilerin Analizi

Programa katılan kadınların istismar süreçleri çocukluk dönemlerine dayanmaktadır. Dolayısıyla programa katılan kadınların kendi deneyimleri üzerinden aile içi istismarı anlatmaları özellikle kız çocuklarının karşı karşıya kaldığı riskleri gözler önüne sermesi bakımından önemlidir. Bu bağlamda yaşanan travmanın ele alınış biçimi:

- ✓ Maruz kalınan eylemin çocuk dünyasında nasıl anlamlandırıldığı/tanımlandığı,
- ✓ Maruz kalınan eylemin algılanma biçimi,
- ✓ Maruz kalınan eylemle baş etme stratejileri,
- ✓ Maruz kalınan eylemin yaşamın sonraki aşamalarına etkileri,
- ✓ Maruz kalınan eylemin travmatik sonuçları ile baş etme stratejileri.

Katılımcıların program yapımıcısına verdiği cevaplar üzerinden ele alınmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu bağlamda çalışma katılımcıların ifadelerinin analizi sonucunda 4 ana tema oluşturulmuş ve 10 kategoriye ayrılmıştır.

4. Araştırmanın Bulguları ve Tartışma

Nitel çalışmalarda olay ve olguların bireyin anlam dünyasındaki karşılıkları önemlidir. Bu bağlamda çalışmamızda bireyin çocukluk döneminde maruz kaldığı ensest şiddetini anlamlandırma çabası oldukça dramatiktir. Katılımcıların bunu anlama çabaları esnasında yetişkinlerin yapılan eylemi sunma biçimleri dikkat çekicidir. Çocuk dünyasına ait olan “oyun” kavramı kullanılarak yetişkinlerin dünyasına ait olan “cinsel eylem” yeniden adlandırılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle K8 ve K9’un ifadelerinden yola çıkılarak “ensestin sunumu” teması oluşturulmuş ve bu temanın alt kategorileri olarak “bir oyun olarak ensest”, büyük bir sır olarak ensest” ve “bir sevgi ifadesi olarak ensest” kategorileri oluşturulmuştur. Çalışmada mağdurların yaşadıkları karşısında ilk kendilerine yönelmeleri ve kendilerini suçlamaları ve bu eylemden büyük utanç duyduklarını ifade etmeleri “suçluluk” temasının oluşturulmasında etkili olmuştur. K9, K8 ve K3’ün ifadeleri “kendini suçlama” “utanma” ve “yalnızlık” kategorilerinin oluşturulmasında etkilidir.

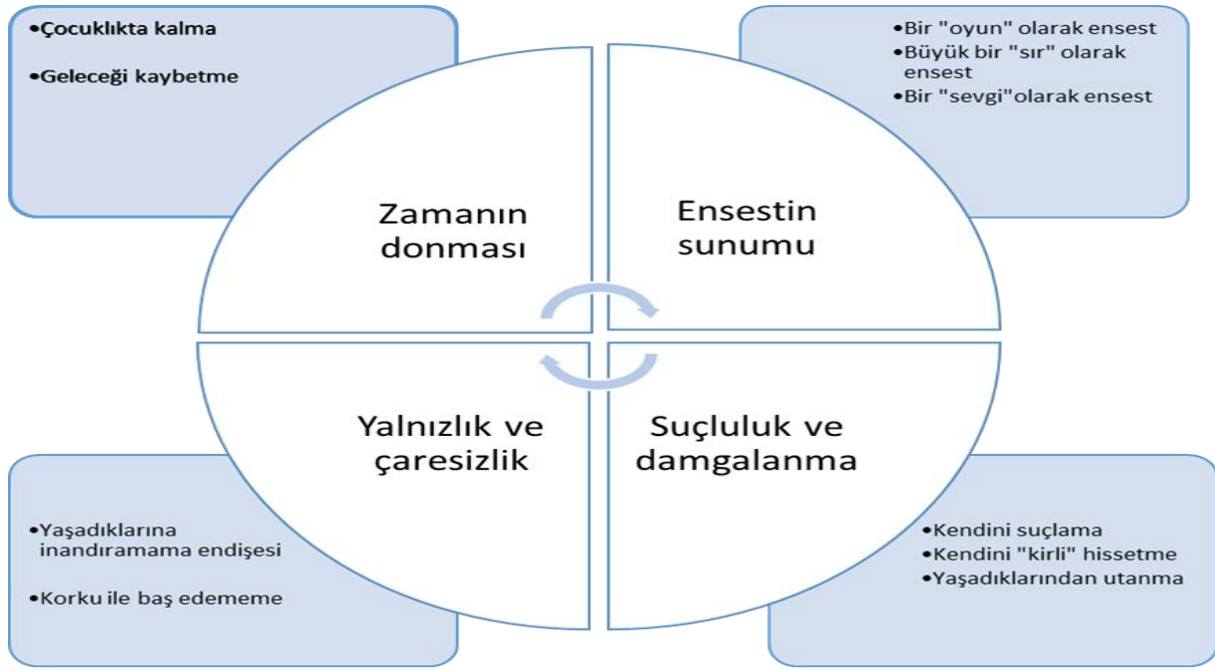
Çalışmanın demografik tablosu şöyle oluşturulmuştur:

Tablo: 2 Katılımcılara Ait Bilgiler

Katılımcı	Programa katıldığı Yaşı	İstismara Uğrama Yaşı	İstismarının Devam ettiği süreç/Yıl	İstismarın Sona erdiği Yaş	İstismarcının Derecesi	Yakınlık
K1	52	9	2	11	Amcası	
K2	18	12	4	17	Babası ve ağabeyi	
K3	27	11	9	20	Babası	
K4	47	8	8	16	Babası	
K5	40	9	4	13	Üvey babası	
K6	32	7	5	12	Kuzeni	
K7	32	5	Birkaç defa	16	Dayısı ve üvey babası	
K8	48	9	9	18	Abisi	
K9	20	7	4	11	Babası	
K10	55	9	7	16	Üvey babası	

Ensest, ıstırap verici ve bazen de ondan kaynaklanan uzun vadeli yıkıcı etkiler nedeniyle önemli bir sosyal sorun olarak kabul edilmektedir (Russel, 1987:11; Johunson, 2018:47). Ensest gizli olması ve aile dışından kişilerin duyması durumunda bir dışlanma ve sosyal baskı yaşanacağı riskine karşılık büyük bir gizlilik içinde sürdürülmektedir. Çalışmalarda istismar mağdurlarının sadece %15'nin adli makamlara başvurduğunu ifade etmiş olması göz önünde bulundurulduğunda gizliliğin boyutları daha net anlaşılmaktadır (İbiloğlu ve ark, 2018:90; Küçük -:81). Bu nedenle istismara maruz kalan mağdurlar büyük oranda yapılanları gizleme konusunda aileleri ile işbirliği içindedirler. Sosyal ve ekonomik olarak güçsüz olan mağdurlar büyük oranda bu sırrı ergenlik dönemlerine kadar saklamaktadırlar. Ergenlik sonrası enseste boyun eğme durumu çok daha yüksektir.

Resim: 1 Çalışmanın Temaları ve Kategorileri

4.1. İstismarın (Ensest) Sunumları

Aile kurumu içerisinde, en güvende olunması gereken yerde, çocuklar istismarın mağduru olmaktadır. Bu mağduriyet oldukça sert kuralları olan bir gizlilik içerisinde sürdürülmektedir. Bunu tecrübe eden kız çocukları, bir korku ve endişe çemberinde yaşadıklarını anlamlandırmaya çalışmaktadırlar. Yaşadıklarının ne olduğu konusunda fikirleri olmayan bu çocuklar, bunu bir "sevgi gösterisi" olarak kabullenme çabasına girdikleri gibi "oyun" olarak da değerlendirmeye zorlanmaktadırlar. Hatta bizim çalışmamızda izlediğimiz programların bazılarında çocuklar bunu anneleri ile paylaştıklarında annelerinin bunu bir "oyun" olarak sunduğunu ama bu oyunun kimseyle paylaşılması gerektiğinin de altını çizmektedirler. Kadınlar söz konusu dönemde yaşananların normal bir durum olmadığını ya canlarının acımasından ya da bu oyunun gizli tutuluyor oluşundan sezdiklerini ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmalarda çocuklukta yaşanan travmaların kişiliği şekillendirdiği ifade edilmektedir (Green, 1993: 890). İstismarcı bir ortamda büyüyen çocuğun karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi çevresine uyum sağlamakta güçlük çekmesi olarak ifade edilmektedir. "Benim ikiye bölünmüş bir hayatım vardı. Gece babamla yaşanan hayat başkaydı. Gündüz yaşadığım hayat başka. Gündüz herkes gibi önlüğümü giyip okula gidiyordum. Ne kadar saklayabiliyordum bilmiyorum ama çocukluk arkadaşlarım çok öfkeli olduğumu söylüyorlar. Her an kavga etmeye hazır. Benim akranlarım bu öfkenin farkındalarmış ama yetişkinler bu öfkeyi fark etmiyor. Şimdide kavga etmeye hazır yüzbinlerce çocuk var." (K4)

Bunun yanında insanlara güven duymada güçlük çeken bu çocuklar, çevrelerinde kimin değerli, kimin güvenli olduğu konusunda korkunç bir çaresizlik içinde öngörüsüzdüler. Herman (2015:98), kronik çocuk istismarının, sıradan bakıcılık ilişkilerini derinden kesintiye uğrattığını ve yaygın bir ailevi terör ortamında gerçekleştiğini ifade eder. Çocuk istismarı, çocuğun tüm güçsüzlüğünden ve çaresizliğinden faydalanarak onu araçsallaştırmaktır. *“Ben babama güvenemeyeceksem, anneme güvenemeyeceksem kime güvenicem. 11 yaşında bir kız çocuğuyum.”* (K3)

“Babamla ben aynı odadayım. Niye aynı odadayız bilmiyorum. Rüyamda bir yılan gördüm. Siyah ve çok büyük bir yilandı. Uyandım hala ağlıyorum. Işığı yakamıyorum. Işığı yaksam uyanacağım. Baba! Dedim. Ne oldu dedi? Işığı yaktı, gelip beni kucağına aldı. Ben öyle uyumuşum. Bir acıyla uyandım. Babam bana ne yapıyor? Babam beni bir yilandan kurtardı ve ben güvendeyim. Güvendeyim dediğim anda başıma ne geldi. Ben kendimi güvende hissetmiyorum. Ömür boyunca da hissetmeyeceğim.” (K4)

İstismar mağduru çocukların kendilerine bakma ve koruma konusundaki öngörüsüzlükleri, onları psikolojileri üzerinden bir savunma sistemi geliştirme arayışına iter. Böylece güven ve kendilerini koruma konusundaki başarısızlıklarını psikolojik savunma sistemleri ile telafi etmeye çalışırlar. Freud açısından bir histeriklik olarak tanımlanabilecek semptomlar (rast gele cinsel ilişki, cinsel işlev bozukluğu, depresyon, ölümcül intihar belirtileri vb.) parçalanmış kişiliklerinin savunma mekanizmaları olarak tanımlanmaktadır. Bunlar aslında tekrarlanan travmaların altında şekillenen benliklerin hikayesi olarak ifade edilmektedir (Herman, 2015:96-97).

4.1.1 Bir “Oyun” Olarak Ensest

Çocukluk döneminde yapılan istismarı, sıradanlaştırmak amacıyla fail ve işbirlikçilerinin benimsediği tutum genel olarak bunu bir “oyun” olarak tanımlamak ve mağdurun bunun bir oyun olduğuna ikna edilmesidir. Çalışmada kadınlar, istismara uğradıklarında bunun ya istismarcıları ya da aileden birileri tarafından bir “oyun” olduğu yönünde ikna edilmeye çalışıldıklarını ifade etmişlerdir. Bunun bir oyun olmadığını da ya yaşları ilerledikçe ya da şahit oldukları bir takım konuşmalar esnasında öğrenmişlerdir.

Örneğin K9 konuyla ilgili oldukça çarpıcı cümleler kullanıyor. *“Babam bunu bana bir oyun olarak anlattı. Ama ben büyüdükçe bu oyunda bir kirlilik olduğunu anladım”* Katılımcı ebeveynleri veya istismar failleri bunun bir oyun olarak sunarken oyunun gizliliğinin de altını çiziyorlar. Konuyla ilgili olarak K8, ilk defa komşunun oğlu evleneceği zaman kadınlar aralarında gerdek gecesinden ve bakirelikten bahsettiklerinde bunun bir oyun olmadığını ve aslında tecavüze uğradığını anladığını, ifade ediyor. *“Oyun desem oyun değil çünkü canım yandı. Bunu yapan insan oyun oynuyoruz senle dedi.”* (K8) Yine K9 istismarında o denli uç noktalara gidildiğini ifade ediyor ki, kendisine babası tarafında çizgi film gibi porno film izlettirildiğinin altını çiziyor. Bu bir anlamda failin yaptıklarının oyun olduğuna çocuğu ikna etme sürecinde kullandığı farklı yollar olarak ifade edilebilir.

4.1.2. Ensestte Gizlilik

Aile içi ensest ilişki toplumsal yasaklı bir eylem olması nedeniyle faileri tarafından gizliliğine büyük önem verilmektedir. Mağdurlar bunu kimseyle paylaşmamaları konusunda ya tehdit edilirler ya da failer aralarında saklanması gereken bir “sır” olduğuna ikna edilirler.

K3 *“Babam bunu kimseye söylememem konusunda beni tehdit etti.”* “Abim bunu kimseye söylersen seni öldürürüm, dedi.” (K8) K5 *“Annem ben ona haddini bildireceğim ama sen de çeneni kapatacaksın, dedi.”* K7 *“Beni annemi öldürmekle tehdit etti. Sustum.”* K9 *“Annene söylersen sana inanmaz ve sen şiddet görürsün. Annene söyleme, dedi. Ben de korktum. Söylemedim.”*

Ben abimin bana yaptıklarını anneme anlattım. Annem mutfağın içine çekti beni kapıyı kilitledi. Aman kızım kimse duymasın, dedi. İşte baban duyarsa kötü olur. İşte kan çıkar. Ben de bilmiyorum. Anne ne

yaptı bana abim de böyle şeyler oluyor, diye anneme soruyorum. Bi şey yapmadı! diyor. Sen sus! diyor. Ben onu hemen evden uzaklaştıracağım, diyor.” (K8)

Aile kendi toplumsal konumunu koruma uğruna aile üyesi olan küçük bir kız çocuğunu kurban vermekten çekinmemektedir. Farklı travmatik (büyük tıbbi hastalıklar, kazalar veya sevilen birinin kaybı) durumların aksine, ensestt “gizlilik” temel bir kanun niteliğindedir. Dolayısıyla ensestte “kutsal sessizlik” olarak ifade edilebilecek bir sessizlik söz konusudur. Kurbanın ve bu travmayı bilen herkesin kasıtlı sessizliği yaygın bir tutum olarak karşımıza çıkmaktadır (Russel, 1987: 34). İstismara maruz kalan çocuklarda şiddet, tehditler ve kuralların kaprisli bir şekilde uygulanması otomatik bir itaat alışkanlığı geliştirirken tecrit, gizlilik ve ihanet güvenli bağlanma ilişkisini yok eder. İstismarın derinliğine göre farklılık göstermekle birlikte bu aileler sosyal tecrit konusunda bilinçli bir tutum içindedirler. İstismar mağduru çocuklar bu tecrit sürecinin bir parçası olmaları nedeniyle akran ilişkilerinde serbest değildirler (Herman, 2015: 100). Söz konusu tecrit, “kutsal sessizliği” sürdürmeye hizmet eder.

4.1.3. Bir “Sevgi” Gösterisi Olarak Ensest

Çalışmada öne çıkan kategorilerden birisi de ensestin bir “sevgi gösterisi” olarak sunulmasıdır. Çalışmaya katılan kadınlar dan K4 yaşadıklarını anlamakta ne denli güçlük çektiğini ve sonunda da bunu bir “sevgi” ifadesi olarak kabullenme yoluna gittiğini şu cümlelerle ifade ediyor: *“Babam beni seviyor. Babamın bir sevgi gösterisi olarak bunu kabul ettim. Orada bir şey vardı ve ben ona adapte olmaya çalıştım. 12-13 yaşına kadar bunu bir sevgi gösterisi olarak kabul ettim.”* İstismar mağduru çocuklar, kendilerini ihmal eden ve kötüye kullanan yakınlarına karşı da egemenlik ve sevgi bağının iç içe geçtiği bir duygusal bağ geliştirmektedirler (Herman, 2015: 100).

Babasının kendisine yaklaşırken bunu masum bir “sevgi” gösterisi gibi sunmaya çalıştığını ifade eden K9 *“Baban elini bedenimde en olmadık bölgelerime götürüyordu. Beni seviyormuş gibi yapıyordu. Bana dokunuyordu.”* cümleleri ile sevgi gibi sunulmaya çalışılan istismarın altını çiziyor.

K1 *“Amcam babaannemin yanında beni seviyormuş gibi yapardı. Alır kucağına oturtur ve beni taciz ederdi.”* Hill (2019:31-32) aile içi istismarın ilk aşamasının sevgi, güven ve samimiyet üzerinden biçimlendiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda mağduru istismarcısına ilk bağlayan sevgidir. Söz konusu sevgi, onu affettiren ve onun için bahaneler uydurmasına ya da uydurulan bahanelere ikna olmasına da neden olur. Çalışmada K4’ün ifadeleri bunu karşılamaktadır. Hill’e göre güven ve sevgi zorlayıcı kontrolün temel bir bileşenidir. Bunun üzerinden istismar mağduru duygusal bir bağa zorlanmaktadır. Bu duygusal bağ üzerinden istismar kolayca pratik edilebilmekte ve gizli kalabilmektedir. Bu, istismarcı olmayan insanların hissettiği türden bir sevgi değildir. İstismarcının iktidar erkininin derinden sahip olduğu yetki tarafından tanımlanan bu sevgi, çarpıtılır ve kullanılır. Russel (1987: 52) ise çalışmasında bizim çalışmamızın katılımcı cümleleri ile benzerlik içeren şu ifadelerle yer vermektedir: *“Onu sevdiğim ve beni çok sevdiği için kötü niyetli değildi, bu yüzden beni etkilemedi. Sanırım hayatımda belirsiz bir dönemdi.”*

4.2. Suçluluk Duygusu (Damgalanma)

Ensest bir çocuğun yaşayabileceği en şiddetli istismar biçimlerinden birisidir. Bu süreçte mağdur ne yaşadığını anlayamadığı gibi yaşananlar konusunda da çoğunlukla kendini suçlamaktadır. Hatta bununla ilgili olarak bedeniyle bir çatışmaya girmekte özellikle kız çocukları kadınlık görüntülerini yok etme çabasına girebilmektedirler. Çalışmada istismarı ensest kavramı dışında (aile üyelerinden biri tarafından gerçekleştirilmediği) kalması nedeniyle çalışmaya dâhil edilmeyen K11’in söyledikleri oldukça çarpıcı ve konunun boyutlarını ortaya koymasından dikkat çekicidir. *“Kadın gibi görünmemeye çalıştım. Çok yemek yiyerek kilolu bir kadın olmaya çalıştım. Yetişkin ve kilolu bir kadinken tacize uğrayınca kiloların bir işe yaramadığını anladım.”*

Goffman (2014: 23) “sosyal açıdan kabul görme vasfından men edilme”den bahsederken temelde içeriden veya dışarıdan gelen bir suçlama durumundan da bahsetmektedir. Bu “men etme” durumu bireyin kendi içinden geldiğinde kendi varlığını “olmaması gereken”, “yanlış kişi”, “lanetli kişi” olarak işaretliyor. Dışarıdan geldiğinde ise toplumsal bütünle çelişen, aykırı birey olarak kendini işaretlemesine neden oluyor. Goffman benliğin sunumunu temelde bireyin toplumsal beklentilerle uyumlu benlik inşası olarak ifade eder. Bu biraz Jung, (2006:39)’un “persona” kavramıyla da benzerlik gösterir. Jung, persona bireyin dış dünyada kabul görmek ve onaylanmak amacıyla takındığı benlik biçimidir. Green (1993:897) ve Russel (1987:167) istismarın travmatik etkilerini açıklamak amacıyla geliştirilen teorik bir modelden bahsederler. Buna göre cinsel istismar travmaya neden olan dört faktör açısından analiz edilebilir. Bunlar: travmatik cinselleştirme, damgalama, ihanet ve güçsüzlüktür. Bu dinamikler, çocukların dünyaya karşı bilişsel ve duygusal yönelimlerini değiştirmekle birlikte çocukların benlik kavramlarını, duygusal kapasitelerini çarpıtarak travmaya uzun soluklu bir etki kazandırır.

Bu bağlamda "damgalama", çocuğun, akranları, akrabaları ve aile üyeleri tarafından gerçekleşen tacizden dolayı zarar görme ve suçlanma hissini tanımlamak üzere kullanılabilir. Damgalama, mağdurda utanç, suçluluk ve düşük benlik saygısına yol açar ve birey kendini değersiz hisseder. Herman (2015: 265) benzer bir yaklaşımla kiliselerde gerçekleşen tecavüz ve tacizler üzerinde durur. Ona göre mahkemelerin uyguladığı mali cezalar ve cezai yaptırımlar, mağdurları tatmin etmez. Onlar için önemli olan şey, sosyal doğrulamadır. Bir başka ifadeyle suçun hem gerçeklerinin hem de zararlarının toplum tarafından kabul edilmesi ve haklı çıkarılmaktır. Mağdur toplumun ve kendi çevresinin suçu kınama konusunda net bir tavır almasını ister. Böylece aslında kendilerine ait olmayan o suçluluk ve utanç duygusu ait olduğu kişiye yüklenecek ve mağdur ait olduğu sosyal saygınlığa yükselecektir. Bu bir anlamda kişinin kendi gerçeğinin toplumsal olarak onaylanması ve doğrulanmasına duyulan ihtiyaç olarak da tanımlanabilir.

4.2.1. Kendini Suçlama

Ensest karşısında çaresiz ve anlama güçlüğü içinde olan çocuklar, olay karşısında çoğunlukla kendilerini suçlamaktadırlar. Kendilerinde bulunan bir eksikliğin veya yetersizliğin buna sebep olduğunu düşünmektedirler. Katılımcıların olay karşısındaki tepkilerinin hep kendilerine yönelmesi bunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Toplumun bu ve benzeri olaylar karşısında çoğunlukla mağduru “ayıplı” “kirlenmiş” “hatalı” kabul etmesi mağdurun kendini suçlamasında önemli bir katkıya sahiptir. Çalışmada izlenen programlardan birinin konusu olan K9 babasının kendisine tecavüz ettiğini annesine anlattığında onun (annesinin) kendisine inanmasını hayretle karşıladığını ifade ediyor. Böyle bir konu karşısında annesinin kendisine inanmayacağından ve yargılayacağından korkuyor. Suçlanmaktan çok ürküyor. Yaşadığı toplum tarafından “ayıplı” sayılma riskine karşı oldukça güçsüzdür. Mağdurların kendini suçlama durumlarını katılımcıların şu ifadeleri açıkça ortaya koymaktadır.

“Hep ağladım. Tuvalette kendimi tokatladım.”(K3) “Kendimi kötü hissettim. Benden kaynakladığını düşündüm.”(K4) “Mahkemede annem beni suçladı. Benden kaynakladığını söyledi.” (K1) “Kendimi lanetlenmiş olarak görüyordum. Kendime karşı çok öfkeliydim. Tehlikelere karşı duyarsızdım. Ölümüne neden olacak adımlar atabiliyordum.”(K4) “Üç defa idam ettim kendimi. İpe astım.” (K3)

Yapılan çalışmalarda mağdurların kendilerini suçlama tepkilerinin oldukça yüksel olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmalara önemli bir örnek Russl’ın çalışmasıdır. Russl (1979:121) amcası tarafından cinsel istismara uğrayan kızın cümlelerini şöyle aktarmaktadır:

“Üzuldüm ve kendimi suçlu hissettim ve buna sebep olacak bir şey yapıp yapmadığımı merak ettim. Katolik olarak yetiştirildim ve o dönemde başıma gelenlerin sorumluluğu bana yüklendi. Oğlanlar sadece doğal dürtülerini sergilerken, kızın kötü olduğuna her zaman inanılırdı. Bu o zamanlar kafama o kadar kazınmıştı ki bende bir sorun olduğumu düşünmüştüm.”

Russel (1987: 170) istismara uğrayan kız çocukların deneyimlerini ifşa etseler de etmeseler de "safliklarını" yitirdikleri ve "zarar görmüş mallar" haline geldikleri fikrini içselleştirdiklerini ifade etmektedir. Özellikle Batı dışı toplumlarda bu yaygın bir biçimde yaşanmakta ve bu sürecin mağdurları kendilerini "eksik" "yetersiz" ve "kayıp içinde" tanımlamalarına neden olduğunu ifade etmektedir. Green (1993:893) literatürde cinsel istismara uğramış çocuklarda depresyon, düşük benlik saygısı ve intihar davranışının varlığı belgelenmiş olsa da istismar ve depresyon arasındaki ilişkinin doğasının tam olarak tanımlanamadığının altını çizer. Ancak depresyonun güvenilen figürün kaybı, güçsüzlük ve sömürü duygularını ortaya çıkardığı da bilinmektedir. İstismara uğrama sonucunda ailesi tarafından suçlanma, inanılmama ve aşağılanmaya maruz kalan K1 "*Babam sen yanlış konuşuyorsun kızım, demedi. Demedi. Bunların başıma geldiğine inandı. Özür diledi. Bir şey yapamadığı için özür diledi*" cümleleriyle inanılmanın onun için ne denli önemli olduğunun altını çizmektedir. İnanılmamak ve aşağılanmak arasında bir duygu git geline sahip olan mağdurlar, toplumun yargılarından büyük oranda etkilenmektedirler.

4.2.2. Kendini "Kirli" Hissetme

Beden bireyin temelde en mahrem ve dokunulmaz varlığıdır. Bedene izinsiz yapılan dokunma bireyin güven duygusunu etkileyebildiği gibi bireyin buna farklı tepkiler vermesine de neden olabilir. Bu konuda önemli örneklerden biri K8'in yaşadıklarına tepki olarak anlattıklarıdır:

"Eve plastik bulaşık telleri alınırdı. Ben onlardan birkaçını alır saklardım. Banyoya gidince de bana dokunduğu noktalarımı bütün gücümle tellerdim. Banyodan kıp kırmızı çıkardım."(K8)

Green'in (1993: 895) aktardığı araştırma sonuçlarına göre cinsel istismar mağdurlarının %27'si ve %21'inde sırasıyla alkol ve uyuşturucu kullanımı öyküsü tespit edilmiştir. Mağdurların bunu kullanmadaki amaçlarının acı verici anıları ve duyguları silebilmek olduğu ifade edilmektedir. Farklı açılardan bakıldığında uyuşturucu, alkol gibi maddeler aracılığı ile birey bedenini travmanın izlerinden temizlemeye çalışmaktadır. Bunun yanında bedene izinsiz dokunmanın birey üzerinde farklı yansımaları da olabilmektedir. Buna verilebilecek önemli bir örnek de K1'in ifadeleridir:

"Ben duş aldıktan sonra havluyla kurulanamam. Hala kurulanamam çünkü ... bana tecavüz ettikten sonra beni banyoya götürüp yıkıyordu. Her yerimi kuruluuyordu. Ondan sonra geri kendi yatağına koyuyordu."

Russel (1987:139) da istismarın mağdurlar üzerindeki uzun vadeli etkileri olarak "*Kendisiyle ilgili artan olumsuz duygular, tutumlar veya inançlar, düşük öz-değer duygusu, kendini suçlama, kendinden nefret etme, utanç, suçluluk, bedeni hakkında olumsuz duygular*" sıralamıştır. Yine Somer (2012: 57) yaptığı çalışmada ailelerinde cinsel istismara uğrayan kişilerin içlerinde derin bir utanç ve kendini farklı hissetme duygusu taşıdıklarını ifade etmektedir. Mağdurların kendilerini yabancılaşmış hissettikleri gibi herkesin onların yüzlerine ve vücutlarına bakıp "ne kadar kirli olduklarını" anlayabileceğine inandıklarını söyleyen Somer yaşanan travmanın onlarla birlikte var olduğunun altını çizmektedir. İstismar, ergenlik ve erken yetişkinlik döneminde fiziksel sağlık sorunlarına da neden olmaktadır (Rueness ve diğ. 2020:517).

4.2.3. Yaşadıklarından Utanma

Russel (1987: 132) yaptığı çalışmada ensest mağdurlarının utanma ve faile zarar verme endişesiyle yaşadıkları istismarı paylaşmaktan çekindiklerini ifade etmiştir. Toplumsal ve kültürel normlar ensesti yasaklamakla birlikte ensest mağdurlarının sesini durduracak bir mekanizmaya sahip değildir. Tam tersine failin taşınması gereken utanç ve suçluluk duyguları çoğunlukla mağdurlar tarafından

üstlenilmektedir. Mağdur aslında hiç hak etmediği bir utancı ve sırrı uzun yıllar omuzlarında taşımak durumunda kalmaktadır.

“Ben çok utanıyorum. Öz babam tarafından bu bana yapıldığı için utanıyorum” (K3)

Green’e (1993:895) göre ortaya çıkan kötülük, utanç ve suçluluk duygusunun ebeveyn tarafından ihanete uğramanın bir sonucudur. Birey içinde yaşadığı yapının güvenliğinden emin olamadığı durumlarda depresyon başta olmak üzere birçok sorunla karşı karşıya kalabilmektedir. Mağdurun travmasının çocukluk döneminde yani bir bireyin en savunmasız ve güçsüz olduğu dönemde yaşanması kendisine karşı suçlayıcı tutumunu güçlendirdiği gibi bununla baş etme noktasında çaresiz duruma getirmektedir. Çocukluk döneminde yaşanan bu güvensizlik durumu yaşamın tümünde etkisini sürdürmektedir (Bakır ve Kapucu, 2017: 15).

“Ben babama güvenemeyecsem, anneme güvenemeyecsem kime güvenicem. 11 yaşında bir kız çocuğuyum.” (K3)

Ayrıca Russel (1987: 174) yaptığı çalışmada istismar mağdurlarının mağduriyetlerinden sıklıkla sorumlu tutulduklarını ve bunun mahcubiyetini yaşadıklarını ifade etmiştir.

“Babam bana belki bir gün oyuncak almadı... Ama bana (Duraksıyor) ben babamın cinsel organını oyuncak olarak tanıyordum.” (K9) Bunu anlatırken konuşmasına saniyelerce ara veriyor. Bunu anlatmaktan utandığını çok net belli ediyor.

Katılımcımız atık bir yetişkin ve bunu ifade etmekte ne denli zorladığını jest ve mimikleri ile de ortaya koyuyor. Çok birebir uymasa da Doak’ın (2007:86) söz konusu utancı aşmak amacıyla bazı hukuk uzmanlarının kullandığı tekniklerden de burada bahsetmek istiyorum. Cinsel istismara uğrayan çocukların mahkemede başlarına gelenleri anlatmalarına yardımcı olmak amacıyla insan anatomisini temsil edecek şekilde yapılmış cinsel organlı oyuncak bebekler kullandıklarını aktarmaktadır. Bunun, tartışılması zor ve utanç verici konuların çocuklar tarafından konuşulmasını kolaylaştırdığını aktarmaktadır. Çocuklar yaşadıklarını sözcüklere dökemeseler de işaret edebilmektedirler.

“Bu arada herkesten utanıyorum. Gerçekten utanıyorum. Herkesten özür diliyorum ona “baba” dediğim için şu an.” (K9)

Çok yönlü olarak ensest, toplumsal yapıya, geleneğe ve yasak işaretli bir tabuya yönelik temel bir saldırı olarak tanımlanmaktadır. Bunun bir sonucu olarak mağdurlar yaşadıklarının farkına vardıklarında sıklıkla suçluluk, utanç duyabilmektedirler (Russel, 1987:293).

4.3. Yalnız ve Çaresiz Hissetme

Ensest aile içerisinde gerçekleşen ve failin mağdur üzerinde güç ve iktidar sahibi olduğu bir süreçtir. Söz konusu istismar eyleminin aile kurumu içerisinde gerçekleşmesi ve mağdurunda ailenin küçük ferdi olan çocuk olması mağdurun yalnızlık ve çaresizliğini büyütmektedir. Wilson (2019: 28) ensest eyleminin ister ebeveyn figürlerini isterse de kardeşleri kapsasın, pedofilik olduğunda ağırlıklı olarak gücün, otoritenin ve güvenin asimetrik suiistimalini içerdiğinin altını çizer. Mağdur kendisine yapılanın ne olduğunu çoğunlukla anlayacak bir yaşta değildir. Bu bağlamda güven ve korunma duygusunun en yüksek düzeyde yaşanması gereken kurum içerisinde korunmasız, çaresiz ve savunmasız kalmaktadır. Güven ve güvenli bağlanma duygusu yıkılmakta ve ailenin diğer üyeleri tarafından da yaşadıkları görmezden gelinmektedir. K3 babası tarafından ilk tecavüzünü yaşadığında annesine sığınmaya çalışıyor ancak babanın evde oluşturduğu korku ve baskı anneyi de etkisi altına almıştır ve anne de çocuğu babasına doğru itmektir.

“O gün annem okuldan çağırdı beni. Babam aşağı kattaydı. Babam bana arkamı dön dediğinde üzerimde önlüğüm de vardı. Ve arkamı döndüğümde ilk tecavüzünü orada gerçekleştirdi. Ben bağırdım. Annemin yanına gittim. Annem bana aşağı git, gelme, git aşağı, dedi” (K3)

Çocuk olmak ve ebeveyn kavramı karşılıklı güven ve koruma üzerine inşa edilen ve doğalarında bunu barındırdığı düşünülen kavramlardır. Kavramların genel içerikleri ile çelişen durumlar, bireyi yaşadığı travma karşısında çaresiz bırakmakta ve buna direnecek bir güç bulamamasına neden olmaktadır. Aile içerisinde en çok güvenebilecekleri ve desteğini talep ettikleri anne figürü yaşanan korku ve şiddet ortamının da etkisiyle çoğunlukla fail ile sessiz bir işbirliği içine girmekte ve mağdurdan uzaklaşmaktadır.

“Annem yanımda yatıyordu. Annem ve babam yan yana yattıklarında da istismar etti bu adam beni. Anneme diyorum yanımdaydın nasıl bilmiyorsun. Ben bilmiyorum, diyor. Bilmiyorum kelimesinden nefret ediyorum. Bir keresinde döverek gönderdi beni odasına.” (K4)

“Bu arada kız kardeşim biliyormuş. Annem biliyormuş. Erkek kardeşim herkes biliyormuş. Ben bilmediklerini düşünüyorum. Aman duyarlarsa üzülürler. Annemin de hayatı zaten çok kötü. Bir de üzerine bu binmesin diye.” (K4)

Yapılan çalışmalar, enest mağduru olan çocukların anne desteği aldıklarında, bu travmatik olayla baş etme güçlerinin arttığını ortaya koymaktadır (İbiloğlu ve ark, 2018: 87). Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz gibi enest aile içerisinde gerçekleşen yasaklı bir eylem olması, failin çoğunlukla tüm aileyi etkisi altına alan bir güç ve otorite merkezi olması, ailenin çevre tarafından ayıplanma endişeleri, ailenin dağılma endişesi eylemi görünmezliğe ittiği gibi mağduru çaresizleştirmektedir. Bununla birlikte saklamak/gizlemek/görmezden gelmek eylem ve sonuçlarını ortadan kaldırmadığı gibi “imgeler, düşünceler veya algılar da dâhil olmak üzere, olayla ilgili yinelenen ve müdahaleci, üzücü anılar” durumunun sonuçlarını bireyin tüm hayatına yaymaktadır (Gaffney, 2003: 288). Dolayısıyla yaşanan eylem, mağdurdan uzaklaşmadığı gibi etkileri derinleşerek fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklara neden olabilir.

4.3.1. Yaşadıklarına İnanıramama Endişesi

Enest veya istismar, bireye karşı hem duygusal hem de fiziksel olarak ihlallerle dolu travmatik bir olaydır. Bu insan vücudunun sınırlarının bedeninin sahibi olan birey hiçe sayılarak ihlal edilmesidir. Bu ihlal, toplumun ve kültürün her yönüne nüfuz eden tarihsel mitlerin ve yanlış anlamaların yüküyle doludur. Cinsel şiddetten kaynaklanan damgalama, birçoğunun en çok ihtiyaç duyulduğu bir zamanda psiko-sosyal destek aramasının önüne geçmektedir. Bunun nedeni ise kültürel ve geleneksel normlara yüklenen kodlar üzerinden mağduru suçlu ilan edilmesidir (Gaffney, 2003: 278). Bu da mağduru yaşadıklarını gizlemeye itmektir. Enesti engelleme gücüne sahip olmayan ebeveyn, çoğunlukla çocuğa inanmamakta veya onu suçlamaktadır. Bu noktada inanmama ile birlikte seyreden, temelden bir görmezden gelme söz konusudur. Bu görmezden gelme durumu özellikle enest mağduru olan kız çocuklarda başta anne olmak üzere tüm aile üyeleri tarafından benimsenmektedir.

“Üvey babam tarafından tecavüze uğradığımda bunu anneme söyledim. Bana inanmadı. Üvey babam haklıymış gibi davrandı. Beni suçladı.” (K7)

“Bir hafta içinde annelere dava açıldı. Biz on gün içinde mahkemeye çıktık. Ortaya geldiğimde hakim bey bunları tanıyor musun, diye sordu. Evet, dedim. Babam kafasını hiç kaldırmadı. Annemi sordu. Annem dedim. Annemin kalkıp boynuma sarılmasını çok isterdim. Sonra sorular soruldu. Annem orada benim dünyamı başıma yıktı. Annem dedi ki sen gittin yurttan kendini... ettirdin de suçu .... Üzerine mi atıyorsun, dedi. Ve arkasından bana O.....sözcüğünü kullandı.” (K1)

Katılımcılar arasında sadece bir anne çocuğuna inanmış ve onu alarak evden ayrılmıştır.

“11 yaşında anneme gittim ve olanları anlattım. Annem eşyalarımızı topladı. Kardeşimi de aldı çıktık o evden. Hayatımın en güzel günüydü.” (K9)

Green (1993:893), mağdurların depresyon belirtilerinin cinsel mağduriyetin aldatıcı ve damgalayıcı doğasına dair daha fazla farkındalıkla ilişkili olabileceğini ifade etmektedir. Bu mağdurun yaşadığı utanç ve suçluluğu açıklayabildiği gibi buradaki umutsuzluk derecesi de aile içindeki destek düzeyiyle de ilişkili bulunmuştur. Örneğin mağdurun yaşadığı istismarı ifşa etmesi suçu işlemeyen ebeveyn tarafından düşmanlık ve inançsızlıkla karşılanmışsa, depresyon riski yüksek olmaktadır.

4.3.2. Korku ile Baş Edememe

Failin uyguladığı şiddet ve tehdit de yapılan istismarın uzun yıllar gizli kalmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda K9'un anlattıkları anlamlıdır:

“Geceleri uyutmazdı. Tam sesimi çıkaracağım zaman ağzımı kapatırdı. Bir de beni tehdit ederdi. Annemi öldürürmüş. Söylersem annemi öldürmekle annemi dövmekle tehdit ederdi. Ben o zaman da sustum. Hep ağlıyordum. Okulda hep üzülüyordum. Ama kimseye anlatamıyordum. Anlatabileceğim kimse yoktu. Çocuktum etrafındakilerin hepsi. En fazla 3’e, 5’e gidiyorlar. Anlamıyorlar ki. Ne anlatabilirsin. Yok. Derdimi paylaşabileceğin kimse yok. Annemle konuşamıyorum.” (K9)

“Şiddetsiz geçen hiçbir günümüz olmadı. Ellemeye başladı beni. Orada taş kesildim zaten.” (K5)

Enseste saldırının fiziksel olarak müdahaleci doğası mağdurun hayatının tehdit altında olduğu algısı ve failin başka bir insan (güvenilen biri) olması, söz konusu güvenin aile içinde ve çevrede büyük onay bulması ortaya çıkan korkuyla baş etmeyi güçleştirmektedir (Gaffney, 2003:279).

“Her düştüğünde babadan korkup, dayıdan korkup, abiden korkup o da aynısını yapacak korkusuyla tamamen kendini aileden yok saydırıyorsun. Eve okuldan beş dakika geç geliyorsun. Annen sana hakaretler, ablan sana hakaretler. Tecavüzüm sürekli yüzüme vuruluyor.” (K1)

“Kimseye bir şey söyleyemiyorsunuz. Korkuyorsunuz.” (K3) “Eğer ağzını açıp konuşursan kardeşlerini öldürürüm.” (K5)

Çoğunlukla 8-9 yaşlarında olan bu kız çocuklar, yetişkin ebeveynleri ile bunu yaşıyorlar. Bu kız çocukları ensestle baş etme noktasında herhangi bir güce sahip değiller. Failin aileden biri olması, çoğunlukla güvenilen biri olması, failin bir otorite ve şiddet kaynağı olması, annenin faile finans veya korku nedeniyle bağımlı (Sallan Gül ve Alican, 2012:632) olması mağduru diğer aile üyelerini koruma gerekçesi ile korkularına mahkûm etmektedir. Herman (2015: 99-103) cinsel istismara uğrayan çocuklarda ayrıca ezici bir çaresizlik duygusu geliştiğini ifade eder. Bu çaresizlik ebeveynin gücünü kullanma pervasızlığı ve şiddetin öngörülmez oluşudur. Aile içerisinde elinde bulundurduğu güç nedeniyle kaprisli ve keyfi kuralları olan yetişkin, kurallarında da düzensiz, tutarsız ve adaletsiz ve baskıcıdır. Bu baskı mağdur üzerinde şiddetli bir korku ve bu korkuya bağlı olarak faile itaati getirmektedir.

4.4. Zamanın Donması

Ensest şiddetine maruz kalan ve programa katılan kadınların %40'ı büyüyemediklerini ve zamanın bir anlamda hayatlarının o döneminde donduğunu ifade etmişlerdir. Çocuklukları ellerinden alınan bu kadınlar, bir yandan çocukluklarını yaşamamış olmanın üzüntüsünü yaşarken diğer yandan yaşadıkları şiddet karşısında çaresiz kalmalarının üzüntüsünü yaşamaktadırlar. Burada “üzüntü” sözcüğü hafifi kalmaktadır. Yaşadıkları travmanın etkilerinden kurtulamama ve bunu paylaşma isteği içindedirler.

Kendilerine yüklenen ve mezara kadar taşımaları talep edilen bu “sırrın” yükünü anlatarak sırtlarından indirmeye çalışırken, şiddetin yaşandığı zamanın aslında geçmediğini ve ruhlarının o zamanda donup kaldığını fark etmektedirler. Doğru bir ifade olur mu bilinmez ama bu kadınlar için “geçmiş geçmemiş” tir.

4.4.1. Çocuk Kalmak

Çocukluk dönemi bireyin kendini tamamlama sürecinin başlangıç noktasını oluşturur. Bu bağlamda sağlıklı bir çocukluk dönemi geçirmeyen çocuğun, kişilik gelişimini hem sosyal hem de fiziksel olarak tamamlaması zordur. Webb (2011: 200) evde veya okulda yeterli bir işlevsellik gösteremeyecek kadar kaygısı artan çocukların, normal gelişim süreçlerinin “engellendiğinden” veya “sıkışmış” olduklarından bahseder. Buna göre özellikle istismara uğramış ve kullanılmış çocuklar, kafa karışıklıklarını, öfkelerini ve neden onlara bunun olduğunu, bunun onların hatası olmadığını ifade etmeye gereksinim duyarlar. Tüm bu süreci bir çıkış yolu bulamadan geçiren bir çocuk, bedensel olarak büyüye de temelde ruhsal olarak büyümektedir. Zamanda “donan” çocukluk, “doğal olanı”, “normal olanı” bekleme sürecindedir. Yaşadıklarının nedeninin kendilerine açıklanmasına, failin yaptıklarının hesabını vermesine, fail ile yüzleşmeye ve yaşananların sonuçlarını ortadan kaldıracak çözümlere ihtiyaç duymaktadırlar. Topçu (1997: 69) yaptığı çalışmada ensest geçmişine sahip olan ergenlerin aileden koparak akranları ile iyi ilişki kurmada, olumlu bir kendilik duygusu geliştirmede, kendilerine güvenmede, karşı cinsle sıcak ve yakın normal cinsel ilişki kurmada zorlandıklarını, olağan ilişki ortamında da kendilerini “defolu bir eşya” gibi algıladıklarını ifade etmektedir. Bu süreci gereği gibi yaşayamamak bireyde “çocukluğun donması” “zamanın asılı kalması” gibi durumlara neden olmaktadır. Bu bağlamda K4, K8 ve K5

“Ben 8 yaşında kalmışım. Büyüyememişim. Babamın canımı acıttığı ve annemin bana ihanet ettiği o gecede kalmışım ben. Ben bunu 35 yaşında terapi odasından içeri girdiğimde anladım.” (K4)

“Ben 9 yaşında kaldım hiç büyüyemedim.” (K8) “6 yaşından sonra ikinci öldüğüm gündü.” (K5)

4.4.2. Geleceği Kaybetme

Cinsel istismarın mağduru olan kadınların yaşadıkları en önemli sorunlardan birisi de bir gelecek tasavvurlarının olmamasıdır. Toplumsal olarak “yasak” olan bir ilişkinin tarafı konumundadırlar ve bu kendilerine zorla yapılmasına rağmen “yasaklı” ilişkinin kurbanı ve “suçlusu” kendileridir. Yaşanan süreçten hem sosyal hem de duygusal olarak en fazla zarar görenler mağdurlardır. Çocukluk dönemlerinde “bekâret” kavramını yetişkinlerin konuşmaları esnasında tesadüfen öğrenen bu çocuklar, toplumsal normların onayının dışında kaldıklarını fark etmektedirler. Bu da onlara “normal” bir yaşam sürme şanslarının olmadığını düşündürmektedir. Dolayısıyla bir gelecek tasavvurları kaybolmakta ve bu da kendilerini daha değersiz saymalarına neden olmaktadır.

“12 yaşlarındayken bekâret diye bir şey olduğunu öğreniyorum. Çok küçük bir çevredeyiz. Ben diyorum ki eyvah! Bakire olmadığım anlaşılacak ve liseyi bitirince evlenmek zorundayım. Çevremde liseyi bitiren arkadaşlarım evleniyor. Hatta ilkokulu bitirenler bile evleniyor. Benim bu olayı saklama olanağım da yok. Babam benim hayatımı mahvediyor ve benim kaçacağım hiçbir yer yok. Ben 12-13 yaşından sonra ölümü bekledim. Çünkü yanımda şöyle bir hikâye anlatılmıştı: Komşumuzun kızı anneme anlatıyor. Bilmem kim bakire değilmiş de kocası gelinliği ile birlikte babasının evine getirmiş ve kız gelinliği ile asmış kendini. Ben 13 yaşından o evden çıkana kadar hep gelinlikle asmış halimi hayal ettim. Çünkü gidebileceğim kaçabileceğim hiçbir yer yoktu benim.” K4’ün anlattıkları bu çocukların nasıl bir gelecek yitimi ile karşı karşıya olduklarını net bir biçimde ortaya koymaktadır.

“Öz babamdı bana bunu yapan. Çocukluğumu elimden alan.” (K9)

Bu noktada hem toplumsal hem de kurumsal olarak daha dikkatli bakmak bize bir ipucu verebilir.

SONUÇ ve TARTIŞMA:

Çocuklar içine doğdukları aile ilgili hiçbir fikre sahip değildir. Güç ve iktidarın önemli biçimleyici olduğu aile kurumu çocuklar açısından gerçekten uygun bir büyüme alanı olmalıdır. Toplumsal yapının en önemli kurumlarından biri olan aile, bireyi sağlıklı bir gelişimine uygun olup olmadığı noktasında bir farkındalığa tabi tutulmalıdır. Bir ailenin taşıması gereken niteliklerden de habersiz olan çocuk, tüm denetimlerden uzak olan aile kurumu içerisinde savunmasız ve çaresiz kalabilmektedir. Yapılan farklı çalışmalarda da bizim çalışmamızda olduğu gibi ailenin güvenli bir alan olup olmadığı sorgulama konusudur. Bleier (1984) de çalışmasında aile kurumunun ne oranda güvenli olup olmadığını sorgulamaktadır. Bu nedenle toplumlar, çocukları dış saldırılara karşı olduğu kadar aile içinden gelebilecek saldırılara karşı da korumak durumundadır. Aile içerisinden gelen tehditlere karşı korumasız kalan çocuklar, ensesti yaşama durumları karşısında “bir anlam verememe” “kavrayamama” durumu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Ensest, çocukların yaşamlarında beklemedikleri, anlam veremedikleri ve yaşamaktan ürettikleri süreçlerdir. Yaşadıklarının anlamlandırmama durumu, Wilson’un (2019) çalışmasında altını çizdiği noktalardan biridir.

Ensest mağdurları yaşadıklarını anlamlandıramadıkları gibi maruz kaldıkları eylemden de büyük oranda kendilerini sorumlu tutmuşlardır. Çalışmanın örneklemini oluşturan mağdurlar, yaşadıklarının kendilerinden kaynaklanan bir sorun olduğunu düşünmüş ve kendilerini suçlamışlardır. Oysa failin tüm yönleri ile üstün bir güç ve denetime sahip oldukları aile kurumu içerisinde, mağdur savunmasızdır. Bu savunmasızlık durumu, mağdurların da en savunmasız olan kendi varlık ve benliklerini suçlamalarında etkili olmuş görünmektedir. Russell (1987) ve Green’in (1993) çalışmalarında da mağdurların kendini suçlama durumunun istismar travmasının önemli sonuçlarından biri olduğunun altını çizmektedirler.

Faillerin, eylemlerini gizlemesi konusunda mağdurlara telkinde bulunması ya da tehdit etmesi söz konusu çocukların yaşadıklarının “normal” bir durum olmadığını sezmelerine neden olmuştur. Bu “normal olmaya oyun”, “normal olmayan sevgi” gizlilik gerektirmektedir. Çocukluk dönemi ilerledikçe mağdurlar, kendilerine dayatılan gizliliğin asıl nedenini keşfetmekte ve bu “normal olmayan durumu” toplumdan saklama yollarını nasıl bulacakları konusunda yeni bir travma dönemine girmektedirler. Katılımcıların bazıları bu süreçten uzaklaşmanın mümkün olmadığını düşündüklerini ve bu nedenle hep ölümlerini hayal ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın çarpıcı bulgularından birisidir.

Katılımcılar, yaşadıklarını anlamada güçlük çektiklerini ve yaşadıklarının bir “oyun” olduğuna ikna edilmeye çalışıldıklarını ifade etmişlerdir. Ensest eyleminin “bir sevgi gösterisi” ya da “oyun” olarak sunumuna karşı mağdurların da kendilerini ikna etmeye çalıştıkları ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu bağlamda çalışmada dikkat çeken noktalardan biri de çocukların maruz kaldıkları eylemleri hem bilişsel hem de fiziksel olarak kavrayamadıklarıdır. Bununla birlikte yaşadıklarını, fail olan aile üyesinin sevgi ve koruyuculuğunun bir yansıması olarak düşünerek, durumu bir mantığa büründürme çabası içerisinde girmektedirler.

Maruz bırakıldıkları eylemden utanç, kirlilik ve suçluluk duyan katılımcılar bu duygudan kurtulmak için farklı stratejiler geliştirmişlerdir. Bazı mağdur vücudunu bulaşık teli ile yıkayarak söz konusu “kirlilik” durumundan arınmaya çalışırken, bir kısım mağdur da sadece kendinden nefret etme yolunu seçmiştir. Bu utanç, suçluluk ve kirlilik duygusu, mağdurları sorunun kendilerinde olduğunu düşünmeye zorlamıştır. Katılımcılar kendilerinden nefret ettiklerini ifade ettikleri gibi utanma duygusunun da sıkça altını çizmişlerdir. Russell ve Green’in çalışmaları mağdurların utanç ve öz değersizlik duygusu içerisinde olduklarını vurgulamaktadır.

Ensest, bir çocuğun yaşayabileceği en sert şiddet biçimlerinden biri olmakla birlikte etkileri çocukluk dönemini aşan ve mağdurun ruhsal gelişimini durduran bir eylem olarak da tanımlanabilir. Bu bağlamda çocukların aile içinde yaşadıkları istismar, onların kişilik gelişimi üzerinde baş etmesi güç tahribatlar yaratmakta ve onların geleceklerini de bu etkinin gölgesinde bırakarak bir “donma” ve “hareketsiz” olma durumu ortaya çıkarmaktadır. Çalışmada en öne çıkan bir diğer bulgu, mağdurların büyüdüklerini düşünmemeleridir. Enseste maruz kalan bireyler, yaşamlarının sonraki kısımlarının olmadığını ve hayatlarının mağdur oldukları yaş döneminde donduğunu ifade ederek, maruz kaldıkları şiddetin sosyal, bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimleri üzerinde ne denli olumsuz etkiler yaptığını ifade etmişlerdir. Gaffney (2003) travma kavramının birey üzerindeki tahribatının bazen iyileşme gösteremediğini vurgulamıştır.

Bir örneklem grubunun maruz kaldığı mağduriyet göz önüne alındığında konuya gösterilmesi gereken hassasiyetin önemi daha açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Aile kurumu elbette önemli ve değerli bir kurumdur. Ancak olumsuz durumlar düşünüldüğünde söz konusu kuruma karşı bir farkındalığa da ihtiyaç olduğu açıktır. Bu farkındalığın da sosyal hizmet kurumları, eğitim kurumları ve sağlık kurumları üzerinden gerçekleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle çocukların hangi aileye doğdukları ve tüm yönleriyle güvende olup olmadıkları çok önemlidir. Sanırım bunun için de toplumun enseste karşı duyarlılığa sahip bir panoptik² göze ihtiyacı vardır. Hem bireyin her yönü ile sağlıklı ve güvenli bir ortam da yetişmesi hem de toplumsal bütünü sağlığı ve güvenliği açısından aile kurumunun iyilik halini gözetken politikalar geliştirilmelidir. Dolayısıyla aile kurumunun iyilik durumunu geliştirmeye yönelik politikalar oluşturulması, söz konusu kurumun güçlü bir biçimde varlığını sürdürmesine de katkıda bulunacak ve gelecek nesilleri istismar, şiddeti gibi tahrip edici durumlardan koruyacaktır.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: [TR] Yazar / yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale süreç dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine dair belge sistem üzerindeki makale süreci dosyalarına eklenmiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKÇA:

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Bakım Kuruluşlarında Çalışan Personele Yönelik İstismar İle Mücadele Rehber Kitapçığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayın No: 07 Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 02. <https://www.aile.gov.tr/media/2499/cocuk-bakim-kuruluslarinda-calisan-personele-yonelik-istismarla-mucadele-rehber-kitapcigi.pdf> erişim tarihi: 26.04.2023.

Aktay, M.(2020). İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi, Gelişim ve Psikoloji Dergisi (GPD). 1(2):169-184.

Archibald, E.(2002). Worse Than Bogery: Incest Stories in Middle English Literature, Incest and the Literary Imagination, edited by Elizabeth Barnes, University Press of Florida Gainesville Tallahassee Tampa · Boca Raton Pensacola · Orlando · Miami · Jacksonville · Ft. Myers.

² Kavram için bkz. Toplumsal Cinsiyet Kavramı Bağlamında Panopticon, Handan Karakaya,2021, Nobel Yayınevi

- Bakır, E., & Kapucu, S. (2017). Çocuk İhmali ve İstismarının Türkiye’de Yapılan Araştırmalara Yansıması: BiBiliteratür İncelemesi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 4(2), 13-24.
- Barut, B.(2018). Cinsel İstismar Mağduru Kız Çocukların Umutsuzluk Düzeyi ile Saldırgan Tutumları Arasındaki İlişki, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bleier, R. (1984). Science and Gender: A Critique of Biology and its Theories on Women.
- Çeçen, A. R. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı: Sıklığı, Etkileri ve Okul Temelli Önleme Yolları. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 1(4), 1-17.
- Çiçek, A. U., Demirci, B., & Mercan-Işık, C. (2021). Aile İçi Cinsel İstismar (Ensest) ve Ensest Olgularının Psikiyatrik Açından Değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri, 10-19.
- Doak, J.M.(2007). Child Abuse and Domestic Violence, Information Plus/Reference Series Formerly Published by Information Plus, Wylie, Texas, This title is also available as an e-book.
- Erzurum, F.(2014). Televizyon Ana Haberlerinde Kadınların Temsil Biçimleri/Kadınların Temsilleri, Toplumsal Cinsiyet ve Medya İçinde, Ed:Huriye Kuruoğlu ve Bermal Aydın, Detay Yayıncılık.
- Frye, S. (2002).Incest and Authority in Pericles, Prince of Tyre, Incest and the Literary Imagination, edited by Elizabeth Barnes, University Press of Florida Gainesville · Tallahassee Tampa · Boca Raton Pensacola · Orlando · Miami · Jacksonville · Ft. Myers.
- Gaffney D. (2003). PTSD, RTS and Child Abuse Accommodation Syndrome: Therapeutic Tools or Fact-Finding Aids. Pace Law Rev, 24:271-291.
- Genç, Ş. Coşkun, S.(2013). Ensest, TBB Dergisi: 215-260.
- Gencer, Ö., Özbek, A., Özyurt, G., & Kavurma, C. (2016). Çocuk ve Ergenlerde Aile Dışı ve Aile İçi Cinsel İstismar Olgularının Karşılaştırılması. Anatolian Journal Of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17(1).
- Girgin-Büyükbayraktar, Ç.(2018).Kadınların Günlük Hayattaki İletişim Engelleri:Nitel Bir Çalışma, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, 29:141-160.
- Goffman, E.(2014). Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi, Türkçesi: Geniş-L. Ünsaldı-S.N. Ağırnaslı, Heretik Yayınları
- Green, A.H.(1993). Child Sexual Abuse: ImmediateandLong-Term EffectsandIntervention, J.Am. A cad. Child Adolesc.Psychiatry,32(5):890-902.
- Gül, S. S., & Alican, A. Türkiye’de Aile içi Şiddetle Mücadelede Sığınmaevleri ve Sığınmaevlerinin Unutulan Yüzü: Çocuklar. Uluslararası Katılımlı Kadına Ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, 630.
- Gül, S. S. Nizam, K. Ö.(2021). Sosyal Bilimlerde İçerik Ve Söylem Analizi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 42:181-198.
- Gümüšoğlu, F.(2008). Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet, Toplum ve Demokrasi, 2 (4): 39-50.
- Herman, J. (2015). Trauma And Recovery: The Aftermath of Violence From Domestic Abuse to Political Terror, A Member of the Perseus Books Group New York.

- Hill, J.(2019). See What You Made Me Do: Power, Control and Domestic Abuse, Published by Black Inc. an İmprint of Schwartz Publishing Pty Ltd Level 1, 221 Drummond Street, Carlton VIC 3053, Australia.
- İbiloğalu, A.O. Atlı, A. Oto, R. Özkan, M.(2018). Çocukluk Çağı Cinsel İstismar ve Ensest, Olgularına Çok Yönlü Bakış, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry, 10(1):84-98.
- Jung, C.G. (2006). Analitik Psikoloji, Çeviren: Ender Gürol, İstanbul: Payel Yayınları
- Johnson, E. J. (2018). Social Work Perspectives on the Voices of Children of Child Abuse. Clinical Social Work and Health Intervention, 9(2), 46-536.
- Karabacak, R., & Torun, A. T. (2022). Türkiye Yazılı Basınında Ensest İçerikli Haberlerin Niceliksel İncelemesi. Nüfusbilim Dergisi, 43(1), 5-29.
- Küçük, S. Türkiye’de Mahkemeye Yansıyan Çocuk Cinsel İstismarı Vakalarının İncelenmesi: Aksaray İli Örneği Analysis Of Reported Cases Of Child Sexual Abuse Cases In Turkey. The Case Of Aksaray Province. Çocuk Ve Şiddet: Toplumsal Şiddetin Cenderesinde Çocuklar, 79.
- Mayring, P.(2014). Qualitative Content Analysis: Theoretical Foundation, Basic Procedures and Software Solution, Klagenfurt, Austria.
- Metin, O. Ünal Ş.(2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(2)22: 273-294.
- Mildorf, J.(2007). Storying Domestic Violence: Constructions and Stereotypes of Abuse in the Discourse of General Practitioners, Board of Regents of the University of Nebraska All rights reserved Manufactured in the United States of America.
- Olgularına Çok Yönlü Bakış, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, Current Approaches in Psychiatry; 10(1):84-98.
- Pelendecioğlu, B. Bulut, S.(2009). Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi, (9)1:49-62).
- Rueness, J., Myhre Md, M. C., Strøm, I. F., Wentzel-Larsen, T., Dyb, G., & Thoresen, S. (2020). Child Abuse and Physical Health: A Population-Based Study on Physical Health Complaints Among Adolescents and Young Adults. Scandinavian Journal of Public Health, 48(5), 511-518.
- Russell, D.E.H.(1987). The Secret Trauma: Incest in the Lives of Girls and Women, Basic Books, Inc., Publishers / New York.
- Salman-Yıkmiş, M.(2018). Mother Blaming in Academic Articles about Incest in Turkey, Kadın/Woman, 19(2): 93-115.
- Smaal, Y. (2013). Historical Perspectives on Child Sexual Abuse, Part 2. History Compass, 11(9), 715-726.
- Sanderson, C. (2008). Counselling Survivors of Domestic Abuse, Jessica Kingsley Publishers
- Sarı, A.(2007).Şebnem İşigüzel’in “Tabut” Adlı Öyküsüyle Thomas Bernhard’ın “Jauregg” Adlı Öyküsünde Ensest İlişki, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,(9)1:15-26).

- Sancar, Y.T. Yaşar, N.T.(2009). Ensest, “Genel Ahlak” Ve Alman Anayasa Mahkemesi’nin Kararı, TBB Dergisi, 80:245-298.
- Shepher, J.(1983). Incest:A Biosocial View, Academic Press A Subsidiary of Harcourt Brace fountiouch, Publishers N e w Yor k London Paris San Dieg o San Francisco Sao Paulo Sydney Tokyo Toronto.
- Somer, E.(2012). Effects of Incest in Aging Survivors: Psychopathology and Treatment Issues, Journal of Clinical Geropsychology 6(1):53-61.
- Sözen, M. Ş. Elmas, İ. Sözen A. Fincancı, K. Ş. (1999). Aile İçi Bir İstismar Olgusu, Adli Tıp Bülteni, 4(3): 109-120.
- Turla, A. (2002). Çocuk İstismarı ve İhmal Olgularında Tıbbi Yaklaşım. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi, 19(4): 291-300.
- Polat, O.(2018). Türkiye’de Çocuk İstismarı Raporu – 2, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Suç ve Şiddetle Mücadele, Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği, https://cohum.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/cohum-giresun-edu-tr/RAPOR-%C3%87OCUK-%C4%B0ST%C4%B0SMARI-tam_v2_cleancopy.pdf. Erişim Tarihi: 06.03.2024.
- Topçu, S.(1997). Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı, Doruk Yayınları
- Türkkan, T. Odacı, H. ve Bülbül, K. (2021). Çocuk İstismarı ve İhmalini Anlamak: Ekolojik Bir Yaklaşım. Toplum ve Sosyal Hizmet, 32(2):709-728.
- United Nations Children’s Fund (UNICEF) 2021 <https://www.unicef.org/media/113726/file/Executive> erişim tarih: 23.06.2023.
- Ünal, F.(2008). Ailede Çocuk İstismarı ve İhmal, TSA, 1:10-18.
- Webb, B.N.(2001). Çocuklarla Sosyal Hizmet Uygulaması, Çeviri Editörü: Ercüment Erbay, Nika Yayınları Ankara.
- Wilson, R. A. (2019). Incest, Incest Avoidance, and Attachment: Revisiting the Westermarck Effect. Philosophy of Science, 86(3), 391-411.
- Yıldırım, A.& Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, B.(2015). İletişim Araştırmalarında Yöntemler, İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları. Edit:Besim Yıldırım, İletişim Araştırmalarında Yöntemler: Uygulama ve Örneklerle: 105-155, Konya: Literatürk Akademia.

EXTENDED SUMMARY:

Research Problem:

The aim of the research is to discuss the sexual abuse suffered by women who participated in the Catharsis program, prepared by clinical psychologist Gökhan Çınar and presented on his YouTube channel, and who were victims of domestic sexual abuse, in their own words and from their own perspectives, in their childhood, and to analyze the content of the program in the context of violence against women.

Research Questions:

How do girls who are victims of incest describe the abuse they experience? How is incest explained to incest victims? What effects does incest have on the lives of victims? What kind of strategies did girls who were victims of incest use to cope with the abuse?

Literature Review:

One of the most significant dimensions of domestic violence is the abuse directed towards women and girls. Sexual violence applied to first-degree relatives, also defined as incestuous relationships, is one of the least visible forms of violence. Studies have shown that domestic violence is not tied to specific socio-demographic factors but occurs across all social classes, cultural and ethnic backgrounds, and age groups (Mildorf, 2007:30). According to data from the U.S. Department of Justice for the years 1995 and 1996, as cited by Doak (2007:71), the distribution of abused children by age and gender is as follows: for 12-year-old girls, the rate is 48.0%, while for boys it is 21.5%. In the age range of 12-17, it is 32.4% for girls and 23.0% for boys. For the age range of 19-24, it is 29.4% for girls and 16.6% for boys. Additionally, İbiloğlu and colleagues (2018:86) found that globally, 20% of women and 5-10% of men experienced childhood sexual abuse. Incest cases constitute 20-25% of these abuse cases. According to the "Child Abuse Report – 2" by the Acibadem Mehmet Ali Aydınlar Center for Crime and Violence Prevention, Practice and Research, and the Violence Prevention and Rehabilitation Association in 2018 (:2), between 2011 and 2016, 21,068 people reported cases of sexual abuse to Child Monitoring Centers (ÇİM) in Turkey. 85% of these cases were girls and 15% were boys. Incest, considered a taboo and feared due to societal pressures, is one of the least visible forms of sexual violence. Therefore, determining the frequency of incest within families is challenging. However, incestuous relationships most commonly occur between father-daughter, brother-sister, uncle-niece, and cousin-niece pairs (Sarı, 2007:16). Among these, mother-son incest is a rare form of incest. It's difficult to fully understand the dimensions of incest within societies. Although incest is a fundamental issue that societies often avoid discussing, it is acknowledged to exist. It is considered a "taboo" topic that is often silenced, even when known. In our study, 70% of incest survivor women participating in the program stated that their families were aware of the incestuous relationship but chose to ignore it. The study does not claim to fully expose the risk of incest towards children. However, it is important in demonstrating how close this risk can be to children's lives through the program conducted.

Methodology:

In the study, content analysis method were used. As known, the aim in qualitative and quantitative research is to present "social reality" in a more understandable manner with different approaches (Erzurum, 2014:107). In qualitative research, one of the fundamental aims is to approach events and phenomena from the subjects' own perspectives. It involves considering the elements feeding into the emergence of events and phenomena from the subjects' viewpoints and reducing it to universal reality. Since we designed our study as a qualitative research, qualitative content analysis has been a useful technique for us. The universe of the research is constituted by the Catharsis program, while the sample consists of 10 programs selected from those broadcasted between January 1, 2020, and December 25, 2023. Programs lasting an average of 45-50 minutes were watched from beginning to end, and the attitudes of the victims towards abuse were analyzed. The study focused on the responses of participants to the program host, their understanding of the situation, definition, ways of coping with it, and the effects on their lives, and subjected them to content analysis. In this context, four main themes were identified

through the analysis of participants' statements, and these themes were further divided into 10 categories for examination.

Results and Conclusions:

Children are born with no knowledge of the family they are born into, nor do they have any idea about the qualities a family should possess. Therefore, societies are obligated to protect children not only from external attacks but also from potential attacks within the family. Incest, being one of the most severe forms of violence a child can experience, is an action that halts the child's psychological development. Children subjected to such severe violence fail to develop properly and remain emotionally and physically dependent (even though they may appear as adults) during their childhood and even after experiencing abuse. Abuse transcends social and cultural differences and can be observed in all parts of social structure. Hence, societies must develop awareness against abuse, especially child abuse, across all segments of society. In this context, when discussing abuse, it's not only about sexual abuse; however, since sexual abuse is one of the most difficult forms of abuse to detect and identify, high societal awareness in this regard is crucial for establishing a protection system. As sexual abuse often goes unnoticed unless legal matters are involved, victims continue to endure it. In our study, 80% of the women participating in the programs we examined had been subjected to abuse for 4 years or more. Considering the difficulty of detecting and identifying such abuse, the importance of the situation becomes clearer when thinking about the children affected by it.